

Participatieplan Geheugenpaviljoen Zuiderplantsoen

19 november 2024

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Samenvatting.....	3
Opdrachtsomschrijving	6
Motie gemeenteraad.....	6
Afbakening: het Geheugenpaviljoen als onderdeel van een grotere opdracht	7
Achtergronden van de kunstopdracht van 2018	8
Planontwikkeling zuidelijke ringweg Groningen.....	8
Inrichtingsplan Zuiderplantsoen.....	9
CBK en Kunstpunt: de kunstopdracht van 2017	11
Het Geheugenpaviljoen.....	13
Verder met de participatie: een “nieuw en uitgebreid traject”	15
Consequenties en risico’s	19
Financiële consequenties	19
Bijlage: Geraadpleegde bronnen.....	19
Samenvatting gesprekken.....	21

Samenvatting

Dit participatieplan is opgesteld naar aanleiding van de motie *Draagvlak Geheugenpaviljoen* (15 mei 2024). Via deze motie vraagt de raad om “een nieuw uitgebreid participatietraject, waarbij niet alleen georganiseerde inwoners zoals buurtverenigingen, maar ook individuele inwoners hun mening kunnen geven.” Met dit participatieplan geeft het college van B&W uitvoering aan deze motie. Het participatieplan heeft tot doel de aard en de omvang van bezwaren in kaart te brengen en inwoners in staat te stellen wensen te formuleren voor kunst in dit deel van het toekomstige Zuiderplantsoen.

Ter voorbereiding op dit participatieplan hebben wij onderzoek gedaan en gesprekken gevoerd met betrokken personen en organisaties. Onder hen de Stichting Kunstpunt Groningen, Studio L A, de initiatiefnemers van de petitie *Geheugenpaviljoen niet doen*, Buurtoverleg Oosterpoort, Combinatie Herepoort, projectorganisatie Aanpak Ring Zuid, bureau wUrck en gemeente Groningen. En daarnaast met enkele individuele betrokkenen. Een compleet overzicht met een samenvatting van de gesprekken vindt u als bijlage verderop in dit participatieplan. (vanaf pagina 22)

Het Geheugenpaviljoen is het ontwerp voor een nieuw kunstwerk in de noordoostelijke hoek van het toekomstige Zuiderplantsoen, bij de kruising van de Meeuwerderbaan en het Winschoterdiep. Het is het tweede ontwerp in een meervoudige opdracht voor (met elkaar samenhangende) kunstwerken in het Zuiderplantsoen. Die reeks is gebaseerd op een visie van Studio L A en maakt deel uit van het ontwerp van het Zuiderplantsoen. De visie van Studio LA is met instemming begroet door de kunstcommissie Zuiderplantsoen op 18 februari 2018, en overgenomen door het toenmalige Centrum voor Beeldende Kunst (CBK). Het CBK, de huidige Stichting Kunstpunt Groningen, was en is opdrachtgever. Kunstpunt/CBK verzorgt voor de gemeente het ontwikkelen van nieuwe kunst in de openbare ruimte (“Kunst op straat”) en het beheer en onderhoud van bestaande kunst.

Het eerste ontwerp voor deze meervoudige kunstopdracht staat bekend als het *Geheugenbalkon*. Sinds juli 2021 staat dit kunstwerk aan de Hereweg, tussen de Papiermolenlaan en de zuidelijke ringweg.

In deze notitie worden twee vragen beantwoord:

1. Zijn er zwaarwegende redenen om tegelijk met het ontwerp voor het Geheugenpaviljoen de door Studio LA ontwikkelde visie op kunst in het Zuiderplantsoen ter discussie te stellen?
2. Hoe kan het maatschappelijke gesprek over het ontwerp voor het Geheugenpaviljoen of andere kunstwerken op deze locatie op een goede wijze worden gevoerd?

Met als uiteindelijk doel dat de gemeente een zorgvuldig afgewogen keuze kan maken voor het beoogde kunstwerk op deze plek. Een keuze die gebaseerd is op goede, toegankelijke informatie en openbaar gesprek dat voor iedereen toegankelijk is.

Beide vragen zijn het uitgangspunt geweest voor een onderzoek naar de totstandkoming van de visie van Studio LA. Daarvoor is archiefmateriaal bestudeerd. In aanvulling daarop zijn gesprekken gevoerd met betrokken personen en organisaties. Dit onderzoek leidt tot de volgende conclusies en aanbevelingen:

Hoofdconclusies:

- 1 De door Studio L A ontwikkelde en door Kunstpunt goedgekeurde visie op kunst in het Zuiderplantsoen dient het uitgangspunt te blijven voor nieuwe kunstwerken in het plantsoen.

- 2 Het ontwerp dient deel uit te maken van het (grotere) ontwerp voor het Zuiderplantsoen.
- 3 Voor het wijzigen of schrappen van het ontwerp voor het Geheugenpaviljoen is overleg nodig met de ontwerper van het Zuiderplantsoen (Bureau wUrck) en diens opdrachtgever (Combinatie Herepoort).
- 4 Het is gewenst om te onderzoeken of aanpassing mogelijk is van het ontwerp voor het Geheugenpaviljoen, rekening houdend met bezwaren van omwonenden.
- 5 Het is daarnaast gewenst bij volgende kunstwerken voor de meervoudige opdracht extra aandacht te besteden aan het betrekken van omwonenden.
- 6 Het is denkbaar dat de gemeente er op grond van de participatie voor kiest ruimte te bieden voor andere, op zichzelf staande ('autonome') kunstwerken. In dat geval moeten eerst op grond van de afspraken met Kunstpunt uitgangspunten voor deze kunst worden opgesteld, in samenspraak met Kunstpunt, landschapsarchitect wUrck, aannemer Combinatie Herepoort en de projectorganisatie Aanpak Ring Zuid. Dat geldt ook voor het idee voor autonome kunst van kunstenaar Frank Sciarone, dat bekend staat als "De Spijker."
- 7 Om een goed gesprek over het Geheugenpaviljoen te kunnen voeren en een zorgvuldige afweging te kunnen maken dienen de volgende stappen te worden gezet:
  - Zorgen voor goede en breed toegankelijke informatie (tekst en beeld) over het ontwerp voor het Geheugenpaviljoen, en de achtergronden daarvan. Fysiek, zoveel mogelijk in de buurt, en online.
  - Raadpleging van inwoners en deskundigen op het gebied van kunst, stedenbouw en (landschaps)architectuur.

De raadpleging van inwoners vindt plaats door gesprekken en met behulp van Stemvan.groningen.nl. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen (1) direct omwonenden, (2) inwoners uit buurten die grenzen aan het toekomstige Zuiderplantsoen, en (3) andere inwoners van de gemeente Groningen. Nadere toelichting staat op pagina 15 en verder.

Daarnaast is raadpleging van deskundigen op het gebied van kunst, stedenbouw en architectuur gewenst, omdat het ontwerp voor het Geheugenpaviljoen deel uitmaakt van het ontwerp voor het gehele Zuiderplantsoen. Dat ontwerp is al vastgesteld, op grond van contractuele eisen.

Overige conclusies

- Het schetsontwerp voor het Zuiderplantsoen is in juli 2014 vastgesteld door de gemeenteraad, na een uitvoerig participatietraject, als onderdeel van het inrichtingsplan Zuiderplantsoen.
- In dit schetsontwerp is het idee opgenomen toegangspoorten te maken voor het nieuwe Zuiderplantsoen, onder meer bij het (Oude) Winschoterdiep.
- Het idee van een toegangspoort tot het Zuiderplantsoen bij het Winschoterdiep is voor Studio L A uitgangspunt geweest bij het maken van een ontwerp voor het Geheugenpaviljoen.
- Over het ontwerp voor het Geheugenpaviljoen en over de achterliggende visie van dit ontwerp is tot 2 november 2023 geen informatie openbaar gemaakt en geen openbaar gesprek gevoerd. Dit terwijl deze visie al begin 2018 is ontwikkeld en ontwerper Studio L A in februari 2018 de opdracht heeft gekregen hiermee aan de slag te gaan.
- Over het ontwerp voor het gehele Zuiderplantsoen is tussen 2013 en 2 november 2023 geen nieuwe informatie openbaar gemaakt.

- Wel is de uitwerking van het ontwerp voor het Zuiderplantsoen is in 2016 en 2017 ten minste vier keer besproken in het Wijkplatform Zuiderplantsoen. Dat was het overlegplatform van het projectbureau Aanpak Ring Zuid, aannemer Combinatie Herepoort en buurtbewoners. Wensen die het Buurtoverleg Oosterpoort in 2016 heeft opgehaald tijdens de Jaarmarkt Oosterpoort heeft landschapsarchitect wUrck verwerkt in het ontwerp voor het Zuiderplantsoen.
- De verslagen van dit wijkplatform zijn openbaar gemaakt via de website van Aanpak Ring Zuid.
- Over de door voltallige kunstcommissie Zuiderplantsoen omarmde visie op kunst in het Zuiderplantsoen van Studio L A is tot 2 november 2023 geen informatie openbaar gemaakt. Wel heeft Kunstpunt aan Studio L A op basis van deze visie de meervoudige opdracht voor de realisatie van kunst in het Zuiderplantsoen gegund.
- In het kader van deze meervoudige opdracht is in 2021 een eerste kunstwerk gerealiseerd: het Geheugenbalkon.
- Er is weinig kritiek geweest op dit kunstwerk en er zijn over dit kunstwerk geen vragen over gesteld in politiek en media. Wel zijn kritische opmerkingen gemaakt over de toegankelijkheid van het kunstwerk voor mensen die slecht ter been zijn.
- De gunning van de opdracht aan Studio L A is op de voor *Kunst op straat* gebruikelijke wijze verlopen, met inachtneming van de aanbestedingsvoorwaarden die de gemeente Groningen hanteert voor dergelijke opdrachten.
- Bij visualisaties van het Zuiderplantsoen is weinig aandacht besteed aan realistische beelden van het Geheugenpaviljoen na inrichting van het Zuiderplantsoen, vanuit verschillende perspectieven, met een realistisch beeld van de omringende bebouwing

Aanpak communicatie en participatie

Deze conclusies zijn de basis voor de onderstaande aanpak van communicatie en participatie.

- Bij de communicatie en participatie gaat het allereerst om het informeren van betrokkenen. En vervolgens om het raadplegen/consulteren van betrokkenen, op basis van die informatie.
- Op grond van een uitgebreide ronde van informatie en raadpleging/consultatie neemt de gemeente een afgewogen en onderbouwd besluit over het Geheugenpaviljoen en/of andere kunstwerken op de beoogde locatie hiervoor.
- Het is gewenst alsnog te zorgen voor goede en breed toegankelijke informatie over het ontwerp voor het Geheugenpaviljoen als onderdeel van het Zuiderplantsoen
- Daarbij zijn goede en realistische visualisaties van groot belang.
- Onderdeel van de raadpleging is de vraag of het ontwerp voor het Geheugenpaviljoen op zo'n manier kan worden aangepast dat rekening wordt gehouden met bezwaren en wensen van direct omwonenden.
- Daarom voert de gemeente als eerste stap in de raadpleging een gesprek met direct omwonenden.
- Bij dat gesprek komt ook de vraag aan bod of het gewenst is om ruimte te maken voor andere kunstwerken in dit deel van het Zuiderplantsoen.
- Het verloop en de resultaten van de participatie moeten voor iedereen toegankelijk en controleerbaar zijn.
- Anonieme bijdragen aan de raadpleging blijven buiten beschouwing bij de uiteindelijke keuze voor een of meer kunstwerken.

Opdrachtomschrijving

Motie gemeenteraad

De gemeenteraad van Groningen nam op 15 mei 2024 de motie "[Draagvlak Geheugenpaviljoen](#)" aan, met als strekking:

- Neem de ruimte voor een nieuw uitgebreid participatietraject, waarbij niet alleen georganiseerde inwoners zoals de buurtverenigingen, maar ook individuele inwoners en met name omwonenden hun mening kunnen geven over het Geheugenpaviljoen/het gewenste kunstwerk.
- Doe dat in overleg met Kunstpunt.
- Neem de uitkomsten hiervan mee in de opdracht voor een nieuw of aangepast kunstwerk en monument.
- Doe waar nodig aanpassingen aan het ontwerp of kom tot een nieuw ontwerp.
- Informeer de raad over de afwegingen voor de inbreng van georganiseerde en niet georganiseerde inwoners en over de aanpak van de participatie die het college op grond van dit alles voorstelt.

De motie gaat er verder vanuit dat het betreffende deel van de ringweg zou blijven staan, maar het Geheugenpaviljoen nu niet te realiseren.

Met deze notitie geven we gehoor aan deze oproep. Daarvoor schetsen we eerst de geschiedenis van het Geheugenpaviljoen. Die plaatsen we in het geheel van het project Aanpak Ring Zuid. Met als vragen: hoe is het ontwerp voor het Geheugenpaviljoen tot stand gekomen? Op welke wijze en wanneer zijn omwonenden betrokken bij het ontwerp? Welke participatie is er geweest, en met welk resultaat? Welke conclusies verbinden we hieraan? En ten slotte, hoe verder met de participatie rond het Geheugenpaviljoen/het beoogde kunstwerk in dit deel van het Zuiderplantsoen? Welke inbreng zien we voor omwonenden? En kunnen we die afwegen tegen de inbreng van andere betrokkenen?

Afbakening: het Geheugenpaviljoen als onderdeel van een grotere opdracht

Het ontwerp voor het kunstwerk dat bekend staat als Het Geheugenpaviljoen is het tweede van een aantal nieuwe kunstwerken in het toekomstige Zuiderplantsoen, ontwikkeld in het kader van het project Aanpak Ring Zuid. De visie en het kunstwerk zijn ontworpen door Studio L A. Het eerste kunstwerk – Het Geheugenbalkon – is op 2 juli 2021 in gebruik genomen. Dit kunstwerk is een uitwerking van een schetsontwerp dat begin 2018 is gemaakt, als onderdeel van een zogenoemde meervoudige, ondershandse aanbesteding, waaraan drie geselecteerde kunstenaars deelnamen. De opdracht bestond uit twee delen:

- 1 Maak “een schetsontwerp voor een uitkijkplatform bij de Zuidelijke Ringweg in Groningen.”
- 2 Maak “een visie op een groeimodel.”

Dat laatste was in de opdracht verder uitgewerkt als een visie voor “een serie multifunctionele objecten” die “op een of andere wijze familie zijn van het eerst te ontwerpen object.” De serie moest de samenhang van in het Zuiderplantsoen versterken en “integraal kunnen worden ingepast in het landschapsontwerp”. “Gevraagde functionaliteiten” waren “ontmoeting, verblijf, spel en beweging.”

Achtergronden van de kunstopdracht van 2018

Planontwikkeling zuidelijke ringweg Groningen

De zuidelijke ringweg Groningen is een Rijksweg, aangelegd aan het eind van de jaren zestig van de 20^e eeuw en in gebruik genomen in 1973. Het project voor de huidige ombouw van de zuidelijke ringweg (Rijksweg A7/N7) gaat terug tot het begin van de 21^e eeuw. [In mei 2002 werd besloten](#) tot verbouwing van het Julianaplein en de oostkant van de ringweg, die steeds drukker werd. Geld voor een grondige aanpak van de gehele ringweg was niet beschikbaar. Daarom koos het Rijk er met steun van de gemeente en de provincie voor eerst de grootste knelpunten te verbeteren. Terwijl de werkzaamheden hiervoor nog in volle gang waren kwam in april 2008 wél extra geld beschikbaar. Dat was het gevolg van het kabinetsbesluit de door de noordelijke provincies zeer gewenste Zuiderzeelijn af te blazen, in 2007. Het Rijk compenseerde dat besluit in april 2008 met het zogenoemde *Regiospecifiek Pakket* (RSP). Daarvoor stelde het 2 miljard euro beschikbaar. Eén van de mogelijke bestemmingen voor die 2 miljard compensatiegeld was de aanpak van de zuidelijke ringweg in Groningen. Hiervoor was in juli 2006 al verkennend onderzoek gedaan: een zogenoemde [MIT-Verkenning](#)¹. Voor deze Verkenning waren zes alternatieven onderzocht: vijf op het huidige tracé van de ringweg, en een zuidelijker variant met een tunnel. Onder de zes waren twee “voorkeursalternatieven”: een weg op palen, en een ringweg met parallelwegen, beide op het bestaande tracé.

Beide voorkeursalternatieven werden in het najaar van 2008 en het voorjaar van 2009 samen met de vier andere varianten voorgelegd aan omwonenden en belangstellenden. Dat gebeurde in wat een “verlengde verkenning” werd genoemd. Een internetraadpleging hierover trok 631 deelnemers. Zij kozen in grote meerderheid niet voor één van beide voorkeursalternatieven, maar voor de zuidelijker tunnelvariant, met een nieuwe oost-westverbinding tussen Groningen en Haren. Deze variant stuitte juist op bezwaren van inwoners aan de zuidkant van de stad, en van de [gemeente Haren](#). Doorslaggevend was dat deze variant geen oplossing bood voor het omvangrijke verkeer van en naar de stad Groningen, en zelfs met de extra gelden van het RSP niet betaalbaar was. Daarom koos de stuurgroep met vertegenwoordigers van het Rijk, de provincie en de gemeente Groningen in juli 2009 voor een ander alternatief. De weg zou verdiept worden aangelegd, op de plek waar hij eind jaren zestig was aangelegd. Niet in de vorm van een lange tunnel, maar van een verdiept gedeelte van 1100 meter, met brede “overkluizingen” of “deksels”, onderbroken met openingen (“gaten”). Door de deksels korter dan 250 meter te maken waren de kostbare wettelijk voorgeschreven veiligheidsmaatregelen voor een lange tunnel niet nodig. Door de lengte van het verdiepte deel te beperken tot 1100 meter was het daarnaast mogelijk de ringweg aan de uiteinden van het verdiepte gedeelte te voorzien van voldoende aansluitingen met het verdere stedelijke, provinciale en landelijke wegennet.

De minister van Verkeer en Waterstaat nam dit [bestuurlijk voorkeursalternatief](#) (BVA) over. Voor het project Zuidelijke Ringweg Fase 2 begon op 2 december 2010 de volgende ronde. In een “Planstudie” moest het bestuurlijk voorkeursalternatief worden toegewerkt in een Ontwerp Tracébesluit (OTB) met een milieueffectrapportage en een Tracébesluit (TB). Daarvoor werd een projectorganisatie ingericht, onder leiding van een eigen projectdirecteur. De naam van het project werd in 2011 veranderd in *Aanpak Ring Zuid*. Dat was om een herkenbare naam te hebben, in plaats van het omslachtige en ambtelijk klinkende Zuidelijke Ringweg Groningen fase 2 (ZRG2). Aanpak Ring Zuid

---

¹ Het Meerjarenprogramma Infrastructuur en Transport was de voorganger van het huidige Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT).

kreeg in de eerste helft van 2011 een eigen huisstijl en een eigen website onder de naam www.aanpakringzuid.nl. Deze website was bedoeld om alle actuele informatie over het project op één plaats te kunnen aanbieden, en alle beschikbare achtergrondinformatie voor elke belangstellende te ontsluiten.

Het [Tracébesluit](#) werd genomen in september 2014, waarna de aanbesteding kon beginnen. In mei 2016 werd die afgerond. De winnende inschrijving was van Combinatie Herepoort een samenwerkingsverband van Duitse en regionale bedrijven.

Inrichtingsplan Zuiderplantsoen

Voor het voorbereiden van het Tracébesluit bestonden wettelijke regels (Tracéwet 1994). Maar die hadden vooral betrekking op de weg zelf. Omdat de beoogde ombouw van de rijksweg ingrijpende gevolgen zou hebben voor de inrichting van de directe omgeving en voor tienduizenden inwoners besloot de gemeente gelijktijdig voor vier aan de weg grenzende gebieden zogenoemde “inrichtingsplannen” te maken. Eén van die plannen betrof het toekomstige Zuiderplantsoen: het gebied tussen de Verlengde Hereweg en het Oude Winschoterdiep. Hier zou de vernieuwde ringweg over een lengte van 1100 meter ondergronds worden aangelegd. Dat betekende sloop van de bestaande, verhoogde weg, die rond 1970 was aangelegd dwars door het oude Sterrebos en de wijk de Oosterpoort. De gemeenteraad stelde de inrichtingsplannen in september 2014 vast, parallel aan het Tracébesluit.

De inrichtingsplannen waren plannen op hoofdlijnen, die de toekomstige aannemer van het project moest uitwerken, in overleg met onwonenden. Eén van de ideeën in het [Inrichtingsplan voor het Zuiderplantsoen](#) was het realiseren van een aantal “poorten”, die toegang zouden bieden tot het nieuwe park. Het plan bevatte zes mogelijke locaties ervoor. Eén van die locaties was het gebied aan de westkant van Winschoterdiep. Dat zou tussen Meeuwerderbaan en H.L. Wichersstraat plaats moeten maken voor een groen gebied.

De gemeente hechtte veel waarde aan het informeren en betrekken van omwonenden de ombouw van de zuidelijk ringweg. De provincie en de Rijksoverheid stonden daarvoor open. Het Rijk had slechte ervaringen met de lange duur van grote infrastructurele projecten, als gevolg van langdurige bezwaarprocedures. Het ministerie van Verkeer en Waterstaat stelde daar in 2007 een adviescommissie voor in. Deze [Commissie Versnelling Besluitvorming Infrastructurele Projecten](#) stond onder leiding van DSM-topman mr. P.A.F.W. Elverding. De commissie kwam in 2008 met een aantal praktische adviezen, die later van grote invloed waren op de Crisis- en herstelwet (2010) en de huidige Omgevingswet. Eén van die adviezen was om belanghebbenden vroegtijdig te betrekken bij plannen, en niet pas aan het eind, via een mogelijke procedure van bezwaar en beroep.

Zo werden binnen enkele maanden na aanvang van de planfase, in april 2011, voor de ombouw van de zuidelijke ringweg “platforms” ingesteld voor de contacten met betrokkenen uit de omgeving. Drie in getal: één voor bewonersorganisaties, één voor bedrijven en maatschappelijke organisaties en één voor individuele inwoners met interesse voor het project. Iedereen kon zich daarvoor aanmelden. Daarnaast werden overleggen en bijeenkomsten georganiseerd voor de vier inrichtingsplannen. [Alle verslagen](#) van bijeenkomsten van de platforms en andere bijeenkomsten werden na vaststelling gepubliceerd op de projectwebsite www.aanpakringzuid.nl. Ze zijn daar nog altijd te vinden en zijn geraadpleegd voor deze notitie.

Een “werkgroep inrichtingsplan Zuiderplantsoen” kwam in januari 2013 voor het eerst bijeen om mee te denken over het inrichtingsplan voor dit gebied. Het Ontwerp Inrichtingsplan werd in juli 2013 ter inspraak voorgelegd aan inwoners. Voor die tijd was de werkgroep al vier keer bijeen geweest om hierover mee te denken. Onder hen ook vertegenwoordigers van het [Buurtoverleg Oosterpoort](#), de door de gemeente erkende en gesubsidieerde bewonersorganisatie van de wijken de Oosterpoort, de Linie en De Meeuwen.

Een concreet resultaat van de [inbreng van het Buurtoverleg](#) (27 maart 2013) was dat de projectorganisatie een onderzoek instelde naar terugbrengen van het water van het Winschoterdiep. Dat was bij de aanleg van de ringweg gestremd tussen de beide overzijden van de weg. In de eerste ontwerpen voor de nieuwe verdiepte ringweg was hier een groenstrook gepland, met een ondergrondse waterverbinding (“sifon”). Het Buurtoverleg pleitte ook krachtig voor een tunnel onder het spoor voor fietsers en voetgangers, tussen de Herewegbuurt en de Oosterpoort, ter hoogte van de Esperantoweg. Die vond het nodig voor de verbinding tussen beide wijken, en tussen het groen aan beide overzijden van de spoorbaan. Maar deze tunnel maakte geen deel uit van de oorspronkelijke plannen voor de ombouw van de zuidelijke ringweg.

Na het vaststellen van de inrichtingsplannen op [29 september 2014](#) kwamen de werkgroepen een tijd niet bijeen. In die periode werd het project aanbesteed. Dat leverde in het voorjaar van 2016 een winnaar op: Combinatie Herepoort (CHP), een samenwerkingsverband van Duitse en regionale aannemers. CHP had in haar bieding toegezegd twee belangrijke wensen van het Buurtoverleg Oosterpoort te realiseren: het terugbrengen van water in het Oude Winschoterdiep bij de Meeuwerderbaan, en het realiseren van een tunnel voor voetgangers en fietsers onder het spoor tussen de Oosterpoort en het Sterrebos, bij de Esperantolaan. Dat maakte het mogelijk het idee van één aaneengesloten Zuiderplantsoen aan weerszijden van het spoor te realiseren.

[Op 3 oktober 2016](#) vergaderde de werkgroep inrichtingsplan Zuiderplantsoen opnieuw. Nu onder de naam “Wijkplatform Zuiderplantsoen”, met de bedoeling bewoners te betrekken bij de verdere uitwerking van het inrichtingsplan. En nu met aannemer CHP aan tafel. CHP had immers de opdracht het inrichtingsplan Zuiderplantsoen en de drie andere inrichtingsplannen verder uit te werken.

Aannemer CHP deelde op 3 oktober 2016 mee te verwachten later dat jaar met een verder uitgewerkt plan voor Zuiderplantsoen te komen. CHP had daar [wUrck](#) voor ingeschakeld, een ontwerpbureau voor architectuur, stedenbouw en landschap. CHP en wUrck overlegden van oktober 2016 tot juli 2017 vier keer met het wijkplatform Zuiderplantsoen. Al bij het eerste overleg bracht de voorzitter van het Buurtoverleg Oosterpoort een lijst met ideeën in die het Buurtoverleg op 16 juni 2016 had ingezameld tijdens de [Jaarmarkt Oosterpoort](#). Op de lijst met wensen stonden zaken als veel groen, het open houden van het Winschoterdiep, ruimte voor ontmoeting, een podium, muziekkoepeel of amfitheater, fitness, kunst, picknicktafels.

Projectorganisatie ARZ en aannemer CHP konden het niet eens worden over het ontwerp en de financiering. Dat verschil van mening betrof het project als geheel, en niet alleen het deelontwerp voor het Zuiderplantsoen. Het geschil liep zo hoog op dat in september 2018 een commissie werd ingesteld onder leiding van prof.dr.ir. M.J.C.M. Hertogh, hoogleraar aan de Technische Universiteit Delft. De [commissie Hertogh](#) kreeg de opdracht advies uit te brengen over de wijze waarop contractuele afspraken voor het project konden worden uitgevoerd. Het resultaat hiervan was dat drie jaar extra werd uitgetrokken voor de uitvoering van het project, en dat nieuwe afspraken werden gemaakt over de samenwerking tussen de opdrachtgever en aannemer CHP. In plaats van in 2020 zou het project in 2023 zijn afgerond. Uiteindelijk kwam daar nog een jaar bij.

Al met al werd het ontwerp voor het Zuiderplantsoen pas op 2 november 2023 gepresenteerd. Dat was zeven jaar later dan in 2016 was toegezegd aan het wijkplatform Zuiderplantsoen, en ruim negen jaar na het vaststellen van het gemeentelijke inrichtingsplan voor het Zuiderplantsoen.

CBK en Kunstpunt: de kunstopdracht van 2017

In de tweede bijeenkomst van het Wijkplatform Zuiderplantsoen (21 november 2016) bracht een medewerker van het CBK, zelf woonachtig in de Oosterpoort, het idee naar voren om kunst te realiseren in het nieuwe plantsoen. Ze kondigde aan daar gesprekken over te gaan voeren. Een van haar gesprekspartners was voorzitter Ruurd de Boer van het Buurtoverleg Oosterpoort. De Boer was in dezelfde vergadering aanwezig en zelf geschoold als kunstenaar (grafisch ontwerper). Een jaar eerder (15 oktober 2015) had hij het CBK per email zelf al benaderd om het hierover te hebben. De Boer was als voorzitter van het Buurtoverleg Oosterpoort al enkele jaren betrokken bij het maken van plannen voor de zuidelijke ringweg, en in het bijzonder het eerder genoemde inrichtingsplan voor het Zuiderplantsoen. In zijn mail verwees hij naar een pleidooi van wethouder Paul de Rook voor kunst in dit nieuwe stadsplantsoen.

Het realiseren van kunst in de openbare ruimte (“Kunst op straat”) was vanaf de oprichting in 1987 één van de taken van het CBK. De gemeenteraad stelde hier via de [gemeentelijke Cultuurnota 2017 – 2020](#) een subsidie van 85.000 euro beschikbaar, boven op het vaste gemeentelijke budget van 578.000 euro. De omgeving van de zuidelijke ringweg werd hierbij genoemd als één van de mogelijke plekke voor nieuwe kunst op straat. De Cultuurnota noemde hiervoor met name de “deksels” boven op het verdiepte gedeelte van de vernieuwde ringweg. Dat moest gebeuren in samenspraak met bewoners en stakeholders. Doel was de kwaliteit en beleving van deze groene zone te versterken en aan te sluiten bij ‘healthy ageing’, een van de speerpunten van gemeentelijk en provinciaal beleid.

Voor een opdracht voor kunst in het Zuiderplantsoen stelde het CBK een kunstcommissie samen, zoals gebruikelijk bij projecten voor kunst op straat. Die bestond naast de projectleider van het CBK uit een externe adviseur, een stedenbouwkundige van de gemeente, eerst één en later twee vertegenwoordigers van aannemer CHP, de landschapsarchitect van bureau wUrck, en drie inwoners uit omliggende buurten en wijken, zoals hiervoor beschreven. De inwoners alle drie op persoonlijke titel. Naast Ruurd de Boer (inwoner De Linie en voorzitter van het Buurtoverleg Oosterpoort) waren dit inwoners van de Oosterpoort en de Herewegbuurt.² De commissie werkte op basis van consensus. De leden ervan formuleerden gezamenlijk de kunstopdracht en deden gezamenlijk de selectie van deelnemende kunstenaars en bepaalden gezamenlijk de winnaar van de opdracht.

Het ging om een zogenoemde meervoudig ondershandse opdracht. Uit een longlist van door het CBK uitgekozen ontwerpers werden drie kunstenaars geselecteerd. Zij kregen elk de opdracht een ontwerp te maken voor een “uitkijkplatform”, op basis van een onderliggende visie. Het CBK koos er zoals gebruikelijk voor om te werken met een longlist en een shortlist, om alvast een voorselectie te kunnen maken voor kunstenaars die het geschikt achtte.

Visie Studio L A

Op 22 februari 2018 koos deze kunstcommissie unaniem voor het schetsontwerp van Studio L A, en de visie van dit bureau op toekomstige andere kunstwerken. Die visie hield in dat de kunstwerken

---

² Op een later moment nam ook een medewerker sport en bewegen van de gemeente plaats in de kunstcommissie.

zouden verwijzen naar de geschiedenis van het gebied, en de kunstenaars gebruik wilden maken van resten van de bestaande snelweg.

In de woorden van Studio L A: “De historische gelaagdheid van deze plek was het uitgangspunt voor onze visie.” Studio L A wilde herinneringen aan de geschiedenis bewaren, terugbrengen en combineren met de nog steeds zichtbare paden en structuren van het Sterrebos, een van oorsprong Engels landschapspark. Aan het rampjaar 1672 bijvoorbeeld, aan de Eerste Wereldoorlog, en ook aan de tijd dat de ringweg bovengronds door het gebied liep. Het stelde voor “om oude onderdelen van de snelweg te hergebruiken en opnieuw vorm te geven” en “te transformeren tot ontmoetings-, speel- en sportobjecten.”

De kunstcommissie had “veel waardering voor de visie en het verhaal van de tijdslagen” en “het hergebruik van de snelweg”, zo staat in het verslag van de commissievergadering. Die tekende erbij aan het concept “wel erg ver doorgevoerd” te vinden, en van mening te zijn dat “het idee van de poorten” nog onvoldoende was afgestemd op het “bestaande ontwerp voor het plantsoen.” Studio L A kreeg het verzoek samen met de ontwerpers van het Zuiderplantsoen te werken aan verbeteringen, “zodat er uiteindelijk een integraal ontwerp ontstaat.”

Landschapsarchitect Paul Kersten, namens wUrk de hoofdontwerper van het Zuiderplantsoen, zat eerst zelf in de kunstcommissie. Hij trad terug na de bureauselectie terug om samen met Studio L A te kunnen werken aan de inpassing van het eerste kunstwerk. Anno 2024 kijkt hij tevreden terug op de samenwerking met Studio L A, en op het resultaat van die samenwerking. Paul Kersten beschouwt de ontwerpen van Studio L A als “zeer geslaagd.” Hij beschouwt die als wezenlijk onderdeel van het ontwerp van wUrk voor het Zuiderplantsoen.

“Nog niet communiceren”

Het verslag van 22 februari 2018 besloot met een opmerking over de communicatie over de opdracht aan Studio L A.

“Afgesproken is dat we de ontwerpen van de kunstenaars nog niet communiceren naar buiten. Dit gebeurt op een later nog af te spreken moment. Het is belangrijk dat we in goede afstemming met Herepoort en Aanpak Ring Zuid de zaken communiceren.”

Zoals hiervoor is aangegeven was inmiddels een verschil van mening ontstaan tussen ARZ en CHP. Dat leidde ertoe dat het definitieve ontwerp voor het Zuiderplantsoen pas in november 2023 werd bekendgemaakt, samen met dat voor het Geheugenpaviljoen – het tweede ontwerp uit de meervoudige opdracht die in februari 2018 was verstrekt.

In de tussentijd was het eerste ontwerp wél gepresenteerd, én gerealiseerd. Dit uitkijkplatform bij de ingang van de Papiermolenlaan werd op 2 juli 2021 in gebruik genomen. De ingebruikname van dit Geheugen**balkon** werd in april 2021 aangekondigd met een persbericht en een bericht op de [website](#) van Aanpak Ring Zuid. De opening werd in kleine kring gehouden. Dat was het gevolg van beperkende maatregelen die de voorafgaande periode hadden gegolden vanwege corona. Het Geheugenbalkon was een uitkijktoren, waarvoor gebruik werd gemaakt van onderdelen van de oude ringweg. De presentatie kreeg enige aandacht in de lokale media, maar er werd niet tegen geprotesteerd. Het ontwerp en de achterliggende visie werd ook niet nader toegelicht. In het licht van de latere discussie over het Geheugen**paviljoen** is dat het vermelden waard.

Het Geheugenpaviljoen

Na de opening van het Geheugenbalkon op 2 juli 2021 ging Studio L A samen met landschapsarchitect wUrck een de slag met het tweede ontwerp van de meervoudige opdracht. De beoogde plek daarvoor was de zuidoostelijke toegang tot het Zuiderplantsoen, bij het Winschoterdiep. In het inrichtingsplan Zuiderplantsoen was hier een mogelijke toegangspoort voor het plantsoen aangegeven. Dat bracht de ontwerpers van Studio L A op het idee ook hiervoor een gedeelte van de oude ringweg te gebruiken. In overleg met Kunstpunt vroeg Studio L A de Bekenkampschool uit de Oosterpoort hierover mee te denken. Op 16 november 2021 organiseerde Studio L A een workshop op deze school voor basisonderwijs. De ontwerpers namen het idee van de schoolkinderen over om bij het beoogde kunstwerk een strandje/zwemgelegenheid te realiseren. Op een later moment werd dat geschrapt vanwege de kosten, in overleg tussen gemeente, ARZ, CHP, wUrck en Studio L A.

Tot een openbaar gesprek kwam het niet. ARZ en CHP vonden dit niet gewenst, omdat nog geen overeenstemming bestond over het definitieve ontwerp voor het Zuiderplantsoen. Wel presenteerde Studio L A in januari 2022 een "schetsontwerp" (SO) voor het Geheugenpaviljoen aan de kunstcommissie. In mei 2022 volgde een nader uitgewerkt zogenoemd "voorlopig ontwerp" (VO), en in juli 2023 een tweede VO. Mede op verzoek van de kunstcommissie paste Studio L A het ontwerp op onderdelen aan. Zo sneuvelde de gedachte om de verdieping van het beoogde paviljoen een publieksfunctie te geven. Volgens de kunstcommissie was dat ongewenst met het oog op de privacy van de bewoners van de tegenovergelegen Meeuwerderbaan. De kunstcommissie had na realisatie van het Geheugenbalkon ook gesproken met de Werkgroep Toegankelijk Groningen. Die vond dat een kunstwerk met een verdieping een lift zou moeten hebben. Maar een lift was storingsgevoelig, zo was gebleken uit recente ervaringen met een paviljoen op de Grote Markt, en bovendien kostbaar. De inbreng van de Werkgroep Toegankelijk Groningen was een extra reden om de verdieping van het Geheugenpaviljoen niet open te stellen voor publiek.

De presentatie van het enkele keren aangepaste voorlopig ontwerp aan inwoners vond uiteindelijk pas plaats op 2 november 2023, parallel met het de presentatie van het ontwerp voor het Zuiderplantsoen. Volgens diverse aanwezigen werd het ontwerp voor het Zuiderplantsoen op 2 november enthousiast begroet. Eén aanwezige was in het geheel niet enthousiast. Dat was de bewoonster van de woonboot aan de oostelijke oever van het Oude Winschoterdiep, die uitkeek op het beoogde kunstwerk. Ze was verrast door het ontwerp voor het Geheugenpaviljoen en schrok naar eigen zeggen erg van de omvang en vormgeving van het kunstwerk. Ze vond het een overval. Dat maakte ze duidelijk aan de projectleider van Kunstpunt.

Petitie Geheugenpaviljoen niet doen

Op initiatief van Kunstpunt bespraken ze het ontwerp van Studio L A later die maand. Daarbij was een van de ontwerpers van Studio L A aanwezig. In dit gesprek wekte Kunstpunt volgens de bewoner de indruk dat alles al zo goed als rond was en de buurt alleen nog op de aanvraag van een omgevingsvergunning officieel bezwaar kon maken. Dat was voor haar aanleiding om begin februari 2024 samen met enkele medebewoners een [petitie](#) op te stellen. De online petitie onder de noemer *Geheugenpaviljoen niet doen* werd binnen vier weken ruim 1600 keer getekend. Veruit de meeste ondertekenaars kozen ervoor om dat anoniem te doen, zonder opgave van naam en woonplaats. Een minderheid tekende wel met naam en woonplaats. Veel ondertekenaars gaven ook een toelichting op hun steunbetuiging. De meest gemaakte opmerkingen gingen over de omvang en de vorm van het

ontwerp: velen vonden het te groot en lelijk, en herinneren aan een weg die jarenlang veel overlast had gegeven. Zo'n herinnering wilden zij niet.

In de tussentijd stelde de raadsfracties van de PvdA en Stadspartij 100% voor Groningen vragen aan het college van B&W. Dat beantwoordde de vragen op 27 maart 2024. Volgens het college waren veel inwoners wél blij met het ontwerp voor het Geheugenpaviljoen, en wat er zorgvuldig planproces aan voorafgegaan. B&W meenden dat het ontwerp uitstekend paste op de beoogde locatie in het Zuiderplantsoen. De week ervoor, op 22 maart, had de gemeente de procedure voor de aanvraag voor de vereiste omgevingsvergunning al in werking gezet. Voor de initiatiefnemers van de petitie was dit aanleiding om opnieuw in actie te komen. Zij riepen de ondertekenaars van de petitie op een mail te sturen naar de gemeenteraad. Ruim 240 mensen gaven gehoor aan die oproep. Ook enkele voorstanders van het Geheugenpaviljoen lieten zich horen en stuurden een email. Voor de gemeenteraad was de gang van zaken reden de motie aan te nemen waarmee deze notitie begon.

Overwegingen bij een alternatief kunstwerk

In de petitie wordt gevraagd “lokale kunstenaars een kans te geven iets te ontwerpen voor het nieuwe plantsoen.” Er was op dat moment al een lokale kunstenaar die een idee had gepresenteerd voor een alternatief kunstwerk. Beeldend kunstenaar Frank Sciarone woont in de Oosterpoort, op een steenworp afstand van het beoogde Geheugenpaviljoen. Hij heeft het idee om één kolom van de oude ringweg te laten staan, ter hoogte van de Verlengde Nieuwstraat. Het betreft een kolom van een verbreding van de ringweg, blijkt uit bouwtekeningen uit 1989. Het idee staat bekend als De Spijker. Bij de sloop van de oude ringweg is naast de dragers van het Geheugenpaviljoen ook deze kolom gespaard.

Dit voorstel past niet bij de vraag naar functionele kunst, die Kunstpunt in 2017 heeft gedaan, met instemming van de kunstcommissie voor het Zuiderplantsoen. Het gaat bij De Spijker om ‘autonome’ beeldende kunst. Sciarone heeft zijn idee in 2023 aan de kunstcommissie gepresenteerd. Die vond het “heel interessant”, ook vanwege de verwijzing naar de geschiedenis van de ringweg. De commissie achtte het niet te combineren met het ontwerp van Studio L A, en het voldeed ook niet aan de wens een kunstwerk op deze plek te gebruiken als ontmoetingsplek. Maar Kunstpunt is bereid dit idee opnieuw in overweging te nemen, in het kader van de participatie over het Geheugenpaviljoen.

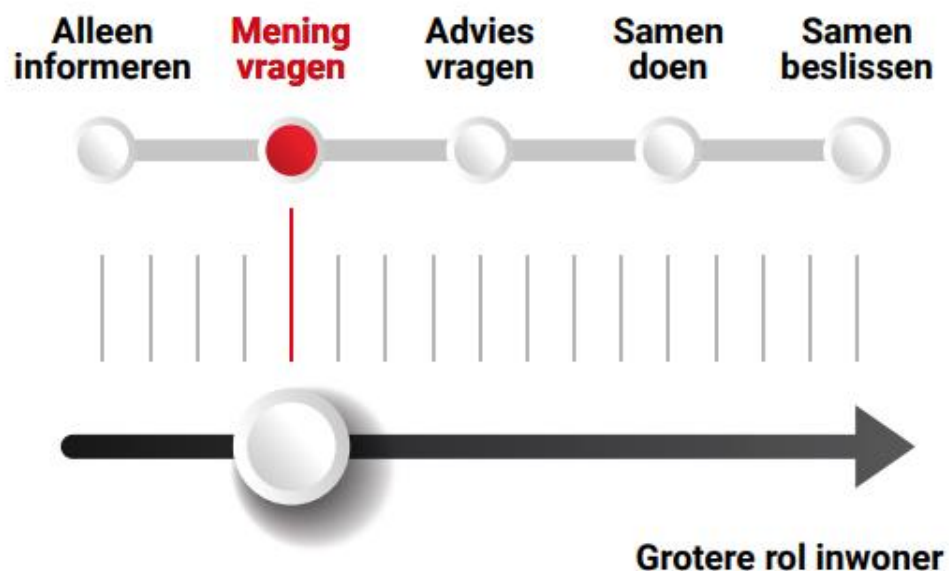
Als uit het participatietraject blijkt dat er behoefte is aan autonome beeldende kunst, zoals De Spijker, dan kan worden overwogen hier een aparte opdracht voor uit te schrijven. Volgens Kunstpunt moet dan – zoals gebruikelijk - een nieuwe kunstcommissie worden samengesteld. Meerdere kunstenaars zouden de kans moeten krijgen om een voorstel voor autonome beeldende kunst te presenteren.

Verder met de participatie: een “nieuw en uitgebreid traject”

Participatie definiëren we overeenkomstig het wetsvoorstel [Wet versterking participatie op decentraal niveau](#) als het betrekken van inwoners bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van het beleid. We baseren ons op dit wetsvoorstel, en op het voorstel voor de gemeentelijke participatieverordening en het (nog niet vastgestelde) gemeentelijke beleidskader participatie 2025.

Voor de mate van betrokkenheid en zeggenschap van inwoners wordt vaak gebruik gemaakt van een “participatieladder”, of van “participatieniveau”. Dat laatste begrip hanteert de gemeente in de hiervoor genoemde beleidsdocumenten. Het eerste niveau is het informeren van inwoners. De volgende niveaus zijn “mening vragen”, “advies vragen”, “samen doen” en “samen beslissen”. (zie afbeelding: Participatieniveau’s). Bij de participatie rond het Geheugenpaviljoen gaat het erom dat inwoners hun mening kunnen geven. Dat doet recht aan de motie van 15 mei 2024.

Hierbij is sprake van een uitzonderlijke situatie. De gemeente heeft het betrekken van inwoners bij Kunst op straat immers gemandateerd aan Kunstpunt. Met de motie van 15 mei intervenueert de gemeente in de praktijk die Kunstpunt al jaren hanteert, en waarover nooit discussie is geweest.

Afbeelding: Participatieniveau's

Met welk doel?

Wat is het doel van de participatie?

- Betrokkenen de kans bieden en uitnodigen mee te denken in een “nieuw en uitgebreid participatietraject”, overeenkomstig de motie in de gemeenteraad van 15 mei 2024.
- Raadplegen van betrokkenen (niveau 2)
  - Eerst informeren
  - Dan meepraten
  - “Met name omwonenden in staat stellen hun inbreng” te doen, zoals de motie van mei 2024 vraagt.
- Uitkomsten participatie meenemen in een opdracht voor “een nieuw of aangepast kunstwerk of monument.”
- Het gemeentebestuur in staat stellen een afgewogen besluit te nemen over een voorstel voor kunst in dit deel van het Zuiderplantsoen, en daarbij recht te doen aan de afspraken die de gemeente heeft met Kunstpunt.

Daarbij moet worden aangetekend dat geen sprake zal zijn van een stemming of verkiezing. Het gaat om de kwaliteit van de raadpleging, op basis van goede informatie en een duidelijk toetsings- of afwegingskader. Dat kader is hieronder uitgewerkt.

Wie besluit na verwerking van de resultaten van de raadpleging?

- De gemeente, in overleg met Kunstpunt.

Wie denken mee?

Het begrip “omwonenden” is voor verschillende uitleg vatbaar. Eén uitleg is dat het alleen gaat om direct omwonenden, met vanuit hun woning of erf zicht op het beoogde Geheugenpaviljoen. Een andere is dat ook inwoners van aangrenzende straten van het gebied omwonende zijn. Een derde interpretatie is om alle inwoners van de buurten en wijken die grenzen aan het Zuiderplantsoen als omwonende te beschouwen. Zo zijn er meer definities denkbaar. Om de raadpleging te structureren onderscheiden we daarom drie “publiekscirkels.” Daarnaast raadplegen we een “vakkring.” De reden daarvoor is dat de ontwerpen voor het Geheugenpaviljoen en het Zuiderplantsoen het resultaat zijn van jarenlange besprekingen en ontwerpprocessen, met inbreng van tal van betrokkenen; ook omwonenden. Dat rechtvaardigt de consultatie van professionals uit de wereld van (landschap)architectuur, stedenbouw en kunst.

Het gaat om de volgende vier groepen:

- 1 Direct omwonenden, met vanuit de woning of vanaf het erf uitzicht op de locatie van het kunstwerk.
- 2 Bewoners van buurten en wijken die grenzen aan het Zuiderplantsoen. Dat zijn: de Oosterpoort, De Linie, de Herewegbuurt en De Meeuwen.
- 3 Overige inwoners van Groningen.
- 4 Deskundigen op het gebied van kunst, architectuur en stedenbouw.

Afwegingskader

De gemeentebesluit over het ontwerp voor het Geheugenpaviljoen en/of andere kunstwerken op de beoogde locatie in de hoek van de Meeuwerderbaan en het Winschoterdiep. Bij dat besluit betreft de gemeente in elk geval de volgende overwegingen:

- De mate waarin wordt tegemoet gekomen aan bezwaren van direct omwonenden
- De weging van reacties van inwoners van buurten en wijken die grenzen aan het Zuiderplantsoen
- De weging van reacties van andere inwoners van Groningen
- De vraag of Kunstpunt, de ontwerpers van Studio L A en de ontwerper van het Zuiderplantsoen instemmen met wijzigingen in het ontwerp voor het Geheugenpaviljoen
- De vraag of en zo ja onder welke voorwaarden Kunstpunt, de ontwerpers van Studio L A en wUrck instemmen met de realisatie van één of meer andere kunstwerken op deze locatie
- De kosten

Anonieme reacties bij de raadpleging worden buiten beschouwing gelaten.

Hoe pakken we het aan?

Het proces van participatie kent vier stappen:

1 Informeren

Beschikbaar stellen van de juiste informatie (feitelijk juist en controleerbaar).

- Via website en sociale media gemeente Groningen, online nieuwsbrief gemeente Groningen, de gemeentelijk pagina NIEUWS in de Groninger Gezinsbode, website aanpakringzuid.nl
- Huis-aan-huis brief voor direct aanwonenden. Dat zijn bewoners die vanuit hun woning zicht hebben op de locatie van het beoogde Geheugenpaviljoen. Deze brief bevat naast informatie een uitnodiging voor een gesprek (zie onder 2)
- Zorgen voor feitelijk juiste tekst en aanvullend beeldmateriaal.
- Indirect via lokale en regionale media (free publicity) en Platform GRAS
- Inloopbijeenkomst in het Poortershoes, het wijkcentrum van de Oosterpoort, met daarin:
  - presentatie Geheugenpaviljoen door Studio L A
  - presentatie ontwerp Zuiderplantsoen door wUrck
  - maquette Aanpak Ring Zuid met daarin het Zuiderplantsoen
  - informatieborden (deels beschikbaar, deels nog maken)
- In deze informatieronde staat het ontwerp voor het Geheugenpaviljoen en de in dit participatieplan geschetste achtergronden centraal

2 Raadplegen direct omwonenden (bewoners met zicht op de locatie van het beoogde Geheugenpaviljoen)

- Gesprek met direct omwonenden, in aanwezigheid van de ontwerpers van Studio L A en de landschapsarchitect, met een gespreksleider.
  - Met als vraag: is het voor de betrokken bewoners en ontwerpers mogelijk het ontwerp voor het Geheugenpaviljoen op zo'n manier aan te passen dat voldoende tegemoet wordt gekomen aan de bezwaren van omwonenden?

- Met daarnaast de vraag of er steun is voor een onderzoek naar de realisatie van een ander kunstwerk op basis van de visie van Studio L A
- En met als derde vraag of er naar aanleiding van reacties van omwonenden onderzocht moet worden of een extra autonoom beeldend kunstwerk mogelijk is

3 Raadplegen overige inwoners

- Reactieformulier inloopbijeenkomst voor omwonenden van het Zuiderplantsoen (gepersonaliseerd)
- Online enquête onder alle inwoners van de gemeente via Stemvan.groningen.nl.

4 Raadplegen van deskundigen

- Raadplegen deskundigen op het gebied van beeldende kunst, architectuur en stedenbouw, onder meer via [Platform GRAS](#)

Tot besluit

Voor dit plan hebben medewerkers van de gemeente gesprekken gevoerd met betrokken personen en organisaties. Uit die gesprekken blijkt dat iedereen vindt dat de communicatie (informatievoorziening) over het Geheugenpaviljoen na 2017 onder de maat is geweest. Ook blijkt een grote mate van bereidheid om samen met de gemeente in gesprek te gaan over het vervolg, op basis van goede informatie en een goed gesprek. Dit participatieplan is bedoeld om te zorgen voor dit vervolg. Met als resultaat een afgewogen besluit, dat wellicht niet iedereen tevreden zal stellen, maar wel door iedereen wordt beschouwd als begrijpelijk en goed gemotiveerd.

Consequenties en risico's

Bij de sloop van de oude ringweg zijn delen blijven staan die de basis zijn voor Het Geheugenpaviljoen en De Spijker. Als deze delen alsnog worden gesloopt brengt dat extra kosten met zich mee.

Landschapsarchitect wUrck beschouwt het Geheugenpaviljoen als een essentieel onderdeel van het ontwerp voor het Zuiderplantsoen. Als de gemeente afziet van de realisatie van het Geheugenpaviljoen wil wUrck in gesprek over aanpassing van het ontwerp van het Zuiderplantsoen. Dat behoeft behalve met wUrck ook afspraken met Aanpak Ring Zuid en Combinatie Herepoort en kan tot meerkosten leiden.

Financiële consequenties

De organisatie van de participatie kost geld. Als de gemeente op basis van de participatie besluit tot een andere keuze dan uitvoering van het Geheugenpaviljoen kost ook dat geld. De plankosten voor het participatietraject zijn begroot op € 35.000,- en worden gedekt uit de plankosten van Aanpak Ring Zuid. Er zijn verschillende scenario's in beeld gebracht die in alle gevallen extra geld kosten. Wanneer het geheugenpaviljoen niet wordt gerealiseerd, moet landschapsarchitect wUrck het parkontwerp waarschijnlijk aanpassen.

De gemeente heeft al extra kosten gemaakt van € 76.000,-, doordat de aannemer delen van de ringweg moest laten staan en hieromheen moest slopen. Voor de uitvoering van het Geheugenpaviljoen zijn al fondsen geworven door Kunstpunt. Daarmee zijn de kosten voor een ongewijzigd Geheugenpaviljoen voor het grootste deel gedekt. Wel moet rekening worden gehouden met extra kosten door vertraging en moeten de kosten worden geïndexeerd. Voor de andere mogelijke scenario's worden extra kosten gemaakt, waarvoor nog dekking moet worden gevonden. Na het participatietraject kunnen deze kosten nauwkeuriger worden bepaald. De uitkomsten van het participatietraject en het vervolg hierop zullen in de loop van 2025 inzichtelijk kunnen worden gemaakt.

Bijlage: Geraadpleegde bronnen

Gesprekken met

Lieselot van Damme en Nicoline Wijnja, directeur en projectleider Kunstpunt 23 juli 2024, 23 augustus en 3 september 2024

Marije van der Heide, accounthouder Kunst en cultuur gemeente Groningen, 23 juli 2024

Marguerite Le Poole en Pauline van der Veen, bestuur Buurtoverleg Oosterpoort, 30 juli en 10 september 2024

Lorien Beijaert, Studio LA, 31 juli 2024, ontwerper van het Geheugenpaviljoen.

Frank Sciarone, inwoner Oosterpoort en beeldend kunstenaar, 6 augustus 2024

Ruurd de Boer, voorzitter Buurtoverleg Oosterpoort 2011 - 2018, lid van de kunstcommissie Zuiderplantsoen 2017 – 2024, 6 augustus 2024

Karin Vrijma, Harm Hazelhoff en Harry Heeres, initiatiefnemers petitie *Geheugenpaviljoen niet doen*, 21 augustus 2024

André Bakema, vergunningverlener Combinatie Herepoort en lid van de kunstcommissie Zuiderplantsoen 2017 – heden, 22 augustus 2024.

Ruben Wiersma, stedenbouwkundige gemeente Groningen en lid van de kunstcommissie Zuiderplantsoen 2017 – heden, 23 augustus 2024.

Bert Nijmeijer, inwoner Oosterpoort, inspreker bij gemeenteraad 24 april 2024, op 9 september 2024

Joost van de Beek, projectdirecteur Aanpak Ring Zuid, 18 september 2024

Paul Kersten, wUrck, bureau voor architectuur, stedenbouw en landschap, ontwerper van het Zuiderplantsoen, 3 oktober 2024

Documenten

Alle geraadpleegde documenten zijn te vinden in de bibliotheek van www.aanpakringzuid.nl

Samenvatting gesprekken

Marije van der Heide, contactpersoon voor Kunstpunt bij de gemeentelijk dienst DMO, 23 juli 2024. Akkoord 16/10.

- Het Centrum voor Beeldende Kunst (CBK) was tot oktober 2018 onderdeel van de gemeentelijke organisatie en gedelegeerd opdrachtgever voor projecten in het kader van Kunst op straat. Ook het huidige Kunstpunt is hiervoor gedelegeerd opdrachtgever.
- In oktober 2018 is het CBK verzelfstandigd onder de naam Stichting Centrum Beeldende Kunst Groningen. De naam van het vroegere CBK is sinds 1 februari 2021 Stichting Kunstpunt Groningen.
- De Stichting Kunstpunt ontvangt een jaarlijkse subsidie van de gemeente Groningen en legt in een jaarverslag verantwoording af over haar activiteiten.
- “Het stimuleren van participatie door het (doen) realiseren van activiteiten, publicaties, producties en tentoonstellingen dan wel door het bemiddelen tussen en ondersteunen van organisaties en initiatieven op dit terrein” is één van de statutaire doelen van Kunstpunt.
- De gemeente vraagt elke culturele instelling die ze subsidieert aandacht te besteden aan participatie. Dus ook Kunstpunt.
- Voor de wijze waarop Kunstpunt hier invulling aan geeft heeft de gemeente geen aanwijzingen gegeven/voorwaarden gesteld.
- De gemeente geeft geen oordeel over de artistieke waarde van kunstwerken die in opdracht van Kunstpunt worden gemaakt. Daarin verschilt de bemoeienis van de gemeente met opdrachten aan bedrijven die andere werkzaamheden verrichten, zoals het ontwerpen van parken of wegen.
- Mede hierdoor vindt Marije participatie rond kunstontwerpen ingewikkeld. Want het gaat bij kunst niet of niet primair om functionaliteit, maar om artistieke waarde. Die wordt door mensen heel verschillend beleefd.
- Heeft zich erover verbaasd dat de pijler waarvoor een ander kunstontwerp is gemaakt (De Spijker) is blijven staan tijdens de sloop van de oude ringweg. Dat is een interventie is het zorgvuldige afwegingsproces dat Kunstpunt heeft gemaakt. Dit kan de in Nederland zeer goede reputatie van Kunstpunt schaden en een ongewenste precedentwerking hebben. Ze vindt dit dan ook een belangrijk aandachtspunt voor de samenwerking met Kunstpunt.

Lieselot van Damme en Nicoline Wijnja, directeur en projectleider Stichting Kunstpunt Groningen, 23 juli, 23 augustus en 12 september 2024. Akkoord 26 september 2024

- Kunstpunt Groningen heette tot 2021 Centrum voor Beeldende Kunst Groningen. Sinds 2019 is CBK/Kunstpunt een stichting. Voor die tijd was het CBK een afdeling van de gemeentelijke organisatie.
- Kunstpunt is ongelukkig met de huidige situatie rond het Geheugenpaviljoen en wil graag bijdragen aan een oplossing.
- Het proces rondom het realiseren van kunst in het project Aanpak Ring Zuid is gestart in 2016
- In 2017 heeft Kunstpunt een kunstcommissie samengesteld voor het Zuiderplantsoen. In de kunstcommissie zaten zoals gebruikelijk inwoners van het gebied (omgeving

Zuiderplantsoen): één van de Oosterpoort, één van De Linie en één van de Herewegbuurt, bewoners verbonden met de bewonersorganisatie en/of goed weten wat er speelt in de wijk. De inwoners uit de Oosterpoort en De Linie waren al sinds 2013 actief rond de planontwikkeling voor de zuidelijke ringweg. Daarbij ging het in het bijzonder om het gemeentelijke inrichtingsplan Zuiderplantsoen, vastgesteld in juli 2014.

- De kunstcommissie startte met het formuleren van de kunstopdracht. Het Buurtoverleg Oosterpoort had wensen verzameld voor de inrichting van het Zuiderplantsoen, (Jaarmarkt van 16 juni 2016). Deze wensen zijn meegenomen en waren richtinggevend voor de kunstopdracht.
- Op basis van de kunstopdracht heeft Kunstpunt voor de kunstcommissie een longlist van mogelijke kunstenaars voor het Zuiderplantsoen opgesteld. Dit is de gangbare werkwijze van Kunstpunt. De kunstcommissie heeft die longlist teruggebracht tot een shortlist van drie die een schetsontwerp en visie hebben gemaakt. Uit deze drie heeft de commissie eensgezind Studio L A gekozen.
- Kunstpunt heeft de participatie georganiseerd zoals het altijd doet bij projecten voor kunst in de openbare ruimte. Dat wil zeggen door een kunstcommissie met stakeholders/betrokkenen samen te stellen die zorgt voor de opdrachtomschrijving voor het kunstwerk, de selectie van kunstenaars, de keuze voor het winnende ontwerp en de begeleiding van de verdere uitwerking daarvan.
- Kunstpunt heeft altijd positieve ervaringen gehad met deze werkwijze zonder klachten of opmerkingen. Ook niet bij de presentatie van het Geheugenbalkon, het eerste kunstwerk dat is ontworpen door Studio LA voor het Zuiderplantsoen, in gebruik genomen in juli 2021.
- Kunstpunt heeft van de gemeente en/of Aanpak Ring Zuid geen richtlijnen gekregen voor de participatie rond kunst in het Zuiderplantsoen. Kunstpunt heeft van CHP en ARZ het verzoek gekregen geen bekendheid te geven aan de 2^e ontmoetingsplek in het Zuiderplantsoen omdat het ontwerp van het Zuiderplantsoen niet klaar was. Met de kunstcommissie is afgesproken aan dat verzoek te voldoen, en met CHP/ARZ te zullen overleggen over de communicatie. Dat overleg leidde er uiteindelijk toe dat het ontwerp voor Geheugenpaviljoen pas op 2 november 2023 is gepresenteerd, gelijktijdig met het Definitief Ontwerp voor het Zuiderplantsoen.
- Kunstpunt begrijpt dat omwonenden verrast waren door dit ontwerp, omdat er niet eerder bekendheid was gegeven aan de visie van Studio L A voor ontmoetingsplekken het Zuiderplantsoen en het ontwerp van de ontmoetingsplek aan het Winschoterdiep.
- Het ontwerp voor het (eerdere) Geheugen**balkon** is, zoals gebruikelijk bij kunstopdrachten, door Studio L A in de periode 2018 – 2021 enkele keren op onderdelen aangepast op verzoek van de kunstcommissie.
- Behalve aan de leden van de kunstcommissie heeft Kunstpunt vóór de bouw van het Geheugenbalkon geen informatie openbaar gemaakt over het Geheugen**balkon** en/of de onderliggende visie van de ontwerpers van Studio L A. Kunstpunt heeft het ontwerp via de vergunning procedure openbaar gemaakt. Rondom de onthulling van het Geheugenbalkon heeft Kunstpunt meegedeeld dat Studio LA bezig was met een serie ontmoetingsplekken in het Zuiderplantsoen.
- De onthulling van het Geheugen**balkon** heeft in besloten kring plaatsgevonden, op 2 juli 2021. Die beslotenheid was het gevolg van de beperkingen vanwege corona. Kunstpunt heeft vanwege de beperktheden met de onthulling de omwonenden/Groningers op andere manieren geïnformeerd, o.a. door activiteiten bij het Geheugenbalkon op burendag 2021, een presentatie in de vitrine van zwembad de Papiermolen en met een kunstroute genaamd de 'Geheugentrip'.

- Het ontwerp voor het Geheugen*paviljoen* is in de periode 2021 - 2023 enkele keren aangepast op verzoek van de kunstcommissie. Zo is besloten af te zien van het oorspronkelijke idee/schets het oude weggedeelte (de bovenkant van het paviljoen) toegankelijk te maken voor publiek. Dit met het oog op de privacy van bewoners van de Meeuwerderbaan. In het uiteindelijke ontwerp is het dak geen verblijfsplek voor mensen maar omgevormd tot een hangende tuin die bijdraagt aan biodiversiteit.
- Deze aanpassing is ook gedaan na overleg met de Werkgroep Toegankelijk Groningen. Die vindt dat kunst in de openbare ruimte voor iedereen toegankelijk moet zijn. Bij het Geheugen*balkon* is dat niet zo, doordat een lift ontbreekt. Bij het Geheugen*paviljoen* was niet voorzien in een lift, terwijl de verdieping van het kunstwerk in eerste opzet wel was bedoeld voor bezoekers.
- Kunstpunt heeft in 2020 een gesprek gehad met Frank Sciarone, woonachtig aan de Meeuwerderbaan en beeldend kunstenaar. Sciarone en Kunstpunt kenden elkaar: hij heeft in het verleden twee opdrachten gedaan voor Kunstpunt (toen CBK). Sciarone had een idee voor een kunstwerk in het verlengde van de Nieuwstraat. Kunstpunt gaf aan dit idee te willen bespreken met de kunstcommissie en daarbij vroeg Sciarone nadrukkelijk aan zijn idee zelf live te willen presenteren in een volgende commissievergadering. Door corona, de status van het ontwerp van het Zuiderplantsoen, en ook de nadruk op de uitvoering Geheugenbalkon waren er echter lange tijd geen/weinig vergaderingen.
- In 2022 zocht Sciarone opnieuw contact met Kunstpunt over zijn idee. Hij heeft toen zijn idee gepresenteerd aan de kunstcommissie. Ook heeft Kunstpunt het idee van FS voorgelegd aan Studio L A. Uitkomst was dat de kunstcommissie en Studio L A het idee Sciarone interessant en goed vonden. Maar zij vonden het niet goed te combineren met het ontwerp dat Studio L A inmiddels had gemaakt, maar dat nog niet openbaar was gemaakt, om de eerder genoemde reden.
- Zij vonden het daarnaast niet voldoen aan de kunstopdracht om ontmoetingsplekken te realiseren in het Zuiderplantsoen, en de visie die Studio L A daarvoor had geformuleerd. Over die visie was de voltallige kunstcommissie enthousiast.
- Kunstpunt vindt de naam *Geheugenpaviljoen* bij nader inzien niet verhelderend. Het wijst erop dat dit ontwerp van Studio L A eerder een toegangspoort is tot het Zuiderplantsoen. De gemeente had het idee van toegangspoorten opgenomen in het inrichtingsplan Zuiderplantsoen uit 2014.
- Tijdens een beeldvormende sessie is het ontwerp voor het Zuiderplantsoen en het kunstwerk gepresenteerd aan het college van B&W.
- Met de kennis van nu vindt Kunstpunt het jammer dat zij niet eerder naar buiten is gekomen met informatie over de inhoud van de kunstopdracht en de visie van Studio LA. Dat had beter gekund, ook binnen de beperkingen waar Kunstpunt mee te maken kreeg.

Hoe verder

- Kunstpunt vindt goede en evenwichtige informatie over het Geheugenpaviljoen van groot belang. Mogelijk ook door ter plekke gebruik te maken van een VR-bril, en/of een maquette te maken van het ontwerp in de toekomstige parkomgeving.
- Kunstpunt wijst erop dat het Geheugenpaviljoen was bedoeld als onderdeel van een project voor kunst in het Zuiderplantsoen; niet alleen voor de Oosterpoort en De Linie. Daarom zou het gesprek erover in ruimere kring moeten worden gevoerd dan alleen in de directe omgeving.

- Kunstpunt vindt het een goed idee bij dat gesprek onderscheid te maken tussen direct omwonenden, bewoners van de buurten en wijken die grenzen aan het Zuiderplantsoen en overige inwoners van de gemeente.
- Kunstpunt vindt het een goed idee om ook deskundigen uit het domein van kunst en architectuur/stedenbouw bij dit gesprek te betrekken.
- Kunstpunt staat achter het ontwerp van het Geheugenpaviljoen van Studio LA, en vindt het een bijzonder, gelaagd en tot de verbeelding sprekend kunstwerk.
- Kunstpunt is desondanks bereid met Studio L A te praten en zich sterk te maken voor aanpassing van het ontwerp voor het Geheugenpaviljoen, met inachtneming van de integriteit van het ontwerp. Waar hiervoor de grens ligt is ter beoordeling aan Studio L A.
- Kunstpunt draagt graag bij aan de verdere participatie rond het Geheugenpaviljoen. Het vindt dat de gemeente in de lead is, waarbij de projectmanager van de gemeente het participatieproces organiseert.
- Kunstpunt wil graag duidelijkheid over de vraag wie opdrachtgever is voor de gewenste participatie. Wanneer is het participatietraject geslaagd en wie bepaalt dat?
- De gemeente heeft Kunstpunt gevraagd bij de raadsbehandeling van 24 april niet zelf in te spreken en na de besluitvorming in de raadsvergadering van 15 mei niet zelf contact op te nemen met buurtbewoners of de media. Aan beide verzoeken heeft Kunstpunt gehoor gegeven.
- Kunstpunt is graag bereid nadere tekst en uitleg te geven over het ontwerp voor het Geheugenpaviljoen en de achterliggende visie van Studio L A op kunst in het Zuiderplantsoen.
- Kunstpunt vindt dat als uit het participatietraject blijkt dat er een wens is om autonome beeldende kunst toe te voegen aan het Zuiderplantsoen, eerst hiervoor eerst de uitgangspunten moeten worden opgesteld. Deze uitgangspunten dienen als leidraad voor het vervolgttraject, de kunstopdracht en keuze van kunstenaars.
- Kunstpunt vindt het van belang dat dan ook een artistiek inhoudelijke beoordeling komt van de ingediende voorstellen.
- Het is voor Kunstpunt denkbaar dat het voorstel van Frank Sciarone – indien passend - verder wordt uitgewerkt binnen een dergelijke setting verder wordt uitgewerkt. Zijn voorstel is momenteel niet uitgewerkt.

Marguerite Le Poole en Pauline van der Veen, bestuur Stichting Buurtoverleg Oosterpoort, 30 juli en 10 september 2024. Akkoord 16/9

- Marguerite Le Poole (MLP) is sinds november 2021 voorzitter van het Buurtoverleg Oosterpoort. Voor die tijd was zij secretaris.
- Ruurd de Boer vertrok als voorzitter in 2019. In de tussenliggende periode had het Buurtoverleg geen vaste voorzitter. In verband met de oprichting van de Stichting Buurtoverleg Oosterpoort moest een voorzitter worden aangesteld. Dat werd MLP.
- Pauline van der Veen (PvdV) is sinds 2012 bestuurslid van het Buurtoverleg, tot 2019 als secretaris, daarna als penningmeester.
- Beiden zijn positief over de participatie voor het inrichtingsplan Zuiderplantsoen, dat in juli 2014 is vastgesteld door de gemeenteraad.
- Beiden geven aan dat het Buurtoverleg buurtbewoners enkele keren heeft geraadpleegd over de inrichting van het Zuiderplantsoen. Dat gebeurde onder meer via een stand op de jaarlijkse Jaarmarkt van de Oosterpoort. Eén van de resultaten daarvan was dat het Buurtoverleg heeft gepleit voor een of meer ontmoetingsplekken in het plantsoen.

- Voorzitter Ruurd de Boer informeerde het bestuur van het Buurtoverleg geregeld over de werkzaamheden van de werkgroep Zuiderplantsoen.

(Ter verduidelijking toegevoegd door Ih: De Boer zat op persoonlijke titel in de kunstcommissie voor het Zuiderplantsoen, die het CBK had ingesteld. RdB opereerde niet als vertegenwoordiger van het Buurtoverleg. Over de gesprekken over kunst in het Zuiderplantsoen was RdB terughoudend: in de kunstcommissie was afgesproken dat hij daar geen mededelingen over mocht doen.)

- Na juli 2017 hebben het Buurtoverleg met ARZ of CHP tot mei 2023 geen gesprekken meer gevoerd over het ontwerp voor het Zuiderplantsoen en/of kunst in het Zuiderplantsoen. Op 24 mei 2023 was hier wel een gesprek over. Ondanks verzoeken van bewoners wilde CHP volgens MLP en PvdV geen informatie geven en geen beelden laten zien van het ontwerp voor het Zuiderplantsoen. Wel werd meegedeeld dat inspraak erover niet mogelijk was. Bewoners waren hier ontevreden over, enkele bewoners liepen boos weg.
- Uiteindelijk kregen bewoners het ontwerp voor het plantsoen pas op 2 november 2023 te zien, tegelijk met het ontwerp voor het Geheugenpaviljoen.
- De petitie en de brief over het Zuiderplantsoen waren het initiatief van individuele buurtbewoners, niet van het Buurtoverleg.
- Al met al vindt het bestuur van Buurtoverleg dat het sinds 2018 slecht is geïnformeerd over het ontwerp voor het Zuiderplantsoen. Het bestuur vindt de communicatie van CHP en ARZ op dit punt volstrekt onvoldoende. Ook het CBK/Kunstpunt hebben hier tot 2 november 2023 niets over gezegd.
- De informatie van CHP over geplande werkzaamheden en de mogelijke hinder daarvan vonden MLP en PvdV goed. In de periode 2020 – 2024 ging de informatie van CHP uitsluitend hierover, niet over het ontwerp van het Zuiderplantsoen.

Hoe verder?

- Buurtoverleg pleit ervoor alsnog te zorgen voor goede informatie over het ontwerp voor het Zuiderplantsoen en het ontwerp voor het Geheugenpaviljoen.
- Goede communicatie is voor het Buurtoverleg de sleutel voor een goed vervolg. Het Buurtoverleg heeft geen standpunt over de kunst in het Zuiderplantsoen.
- Beiden roepen op daarvoor een of meer bijeenkomsten te organiseren in het Poortershoes in de wijk.
- Inzet daarvan moet zijn dat de precieze plek voor een kunstwerk ter discussie staat en niet is vastgelegd.
- Buurtoverleg wil ook anderen dan Studio L A de gelegenheid bieden met ideeën te komen voor kunst in het Zuiderplantsoen.
- Goede informatie vooraf is belangrijk, onder meer via De Oosterpoorter.
- Beiden willen informatie op papier en in tastbaar beeld. Online communicatie vinden ze slechts beperkt bruikbaar, omdat veel buurtbewoners geen gebruik maken van online kanalen.

Wat is acceptabel voor het Buurtoverleg?

- Het Buurtoverleg vindt De Spijker een interessant ontwerp.
- Het kunstwerk moet een ontmoetingsplek zijn. Een ontmoetingsplek kan een kunstwerk zijn, maar dat hoeft niet.

- Het heeft geen standpunt over het ontwerp van het Geheugenpaviljoen.
- Essentieel is dat de communicatie goed is en dat alle buurtbewoners in staat worden gesteld hun mening te geven.

Het bestuur denkt graag mee over het vervolg en wil graag helpen bij de communicatie erover.

Lorien Beijaert, ontwerper Studio L A, 31 juli 2024 (akkoord 6 augustus 2024)

- Architectuurstudio *Studio L A* is opgericht in 2016, met als eigenaren Lorien Beijaert (L) en Arna Mačkić (A).
- Studio L A richt zich vooral op opdrachten in de openbare ruimte, in dialoog met omwonenden en/of toekomstige gebruikers, en met aandacht voor de historie van het gebied.
- December 2017 Pitch voor kunstopdracht Zuiderplantsoen.
- Opdrachtgever was het gemeentelijke CBK, dat in 2018 is verzelfstandigd als stichting en vanaf februari 2021 de naam [Kunstpunt Groningen](#) draagt.
- Ter introductie heeft L A een rondleiding gehad door het gebied, die meer dan een halve dag duurde.
- CBK had een kunstcommissie samengesteld met drie inwoners van de drie aangrenzende wijken/buurtten (Oosterpoort, De Linie, Herewegbuurt). In deze commissie zaten verder vertegenwoordigers van gemeente en CHP, adviseurs van het CBK en de projectleider van het CBK. Deze commissie heeft het gehele proces begeleid, van 2017 tot heden. Paul Kersten van wUrck, de landschapsarchitect was ook lid van de kunstcommissie.
- Deel 1 van de opdracht wat het maken van “een schetsontwerp voor een uitkijkplatform bij de Zuidelijke Ringweg Groningen en een visie op een groeimodel” (brief aan drie bureaus 22 december 2017).
- Het voorstel van Studio L A is unaniem gekozen door de kunstcommissie, op 22 februari 2018.
- Daarbij heeft het CBK besloten het SO niet bekend te maken, maar te wachten tot “een later nog af te spreken moment”, in afstemming met ARZ en CHP.
- Studio L A heeft haar schetsontwerp voor het Geheugenbalkon in stappen uitgewerkt: via een VO (april 2018), een DO (februari 2019) en een UO (augustus 2019)
- Ten behoeve van die uitwerking is L A ook bij een bewoner thuis geweest, in een flat aan de Vechtstraat. Met als doel te zien wat bewoners zouden zien vanuit hun woning kijkend naar de plek waar het Geheugenbalkon zou komen.
- Voor de uitwerking heeft L A een aantal gesprekken en ontwerpessies gehad met landschapsarchitect Paul Kersten van bureau wUrck. Dat was door CHP ingeschakeld om een ontwerp te maken voor het Zuiderplantsoen.
- Met het oog op de uitwerking heeft L A vanaf voorafgaand aan de bouw van het Geheugenbalkon ook een gesprek gevoerd met de werkgroep Toegankelijk Groningen. Dit gesprek ging uiteindelijk vooral om een advies van de werkgroep voor het

Geheugenpaviljoen. Eerst (in het Schetsontwerp) was het idee het kunstwerk te voorzien van een lift, zodat iedereen naar boven kon.

- Daar heeft Studio L A van afgezien na het gesprek met de werkgroep, mede naar aanleiding van ervaringen met een lift op de Grote Markt. Die werd amper gebruikt en was vaak kapot. Daarnaast was het budget niet toereikend.
- Ook de kunstcommissie wilde geen Geheugenpaviljoen waarvan de verdieping toegankelijk was voor publiek. Dit met het oog op de privacy van dichtbij gelegen woningen aan de Meeuwerderbaan.
- Geheugen**balkon** is op 2 juli 2021 in gebruik genomen en door Kunstpunt aangekondigd via een persbericht en op 28 april 2021 door [Aanpak Ring Zuid op de projectwebsite](#).
- Geheugen**paviljoen** is 2 juli verder uitgewerkt. In de visie van L A waren meerdere plekken genoemd als mogelijke locatie voor een tweede kunstwerk.
- Studio L A heeft op 16 november 2021 een workshop verzorgd voor de Bekenkamp School in de Oosterpoort. Schoolkinderen kwam met het idee het kunstobject te verbinden met het water van het Winschoterdiep.
- Ook een medewerker van Sport en bewegen van de gemeente was betrokken en nam deel aan overleggen met de Kunstcommissie. Dit omdat het paviljoen ruimte moest bieden voor sport en bewegen. Dat was een wens van de gemeente.
- Januari 2022 heeft L A een Schetsontwerp (SO) van het Geheugenpaviljoen gepresenteerd aan de kunstcommissie. Na bespreking heeft ze dat uitgewerkt in een Voorlopig Ontwerp (VO) in mei 2022), een tweede VO (juli 2023) en een Definitief Ontwerp (februari 2024).
- In het DO is het bovendeel niet toegankelijk voor publiek, en uitsluitend bedoeld voor groen, dat deels over de constructie naar beneden hangt. Dit naar aanleiding van opmerkingen van de kunstcommissie en de werkgroep Toegankelijk Groningen.
- Tussen VO en DO zat anderhalf jaar. De planning was om dit sneller te doen. De vertraging was volgens L A het gevolg van onderhandelingen tussen ARZ en CHP over het ontwerp voor het Zuiderplantsoen, de kosten daarvan en de financiële afspraken erover.
- Het ontwerp (DO) voor het Geheugenpaviljoen is voor het eerst gepresenteerd op 2 november 2023, gelijktijdig met het ontwerp van het Zuiderplantsoen.
- Er zijn in de loop van de periode 2021 – november 2023 meerdere ideeën geweest voor het ontwerp van het Geheugenpaviljoen en daarbij het behouden van delen van de snelweg.
- Eerst zou een deel van de oude weg blijven liggen ter hoogte van de Verlengde Nieuwstraat. De Kunstcommissie gaf het advies het paviljoen dicht bij het Winschoterdiep te realiseren, zodat het niet voor zoveel woningen zou komen te staan.
- Daarna had L A als uitgangspunt het stuk weg te behouden tussen de eerste twee kolommen vanuit het Winschoterdiep, over de volle breedte van de oude weg, maar dan de liggers te halveren, zodat er geen liggers voor de woningen zouden komen. Dat bleek constructief niet mogelijk. Het huidige ontwerp gebruikt alleen drie liggers i.p.v. zes die het meest zuidelijke wegdeel schraagden, dus verder van de Meeuwerderbaan.
- Na de workshop met de school en de feedback van de bewoners uit de kunstcommissie heeft L A een (oost)oever met helling ontworpen. Dat wilden veel kinderen. Dat idee is geschrapt in

overleg met Gemeente, ARZ/CHP, wUrck en Kunstpunt, vanwege de kosten. De helling aan de west kant aan het Winschoterdiep wordt wel gerealiseerd door CHP.

Hoe verder?

- Studio L A is graag bereid mee te werken aan verdere aanpassing, mits de essentie van het ontwerp overeind blijft.
- Overleg met omwonenden kan daar een onderdeel van zijn. Studio L A betreft vaker omwonenden bij het ontwerp van kunstwerken.

Frank Sciarone, beeldend kunstenaar en inwoner van de Oosterpoort, 6 augustus 2024 (aangevuld door FS en akkoord 2/9/2024)

- In 2015 liep beeldend kunstenaar Frank Sciarone 's avonds door de Verlengde Nieuwstraat terug naar zijn huis aan de Meeuwerderbaan in de Oosterpoort. Er viel hem iets op dat hem in de ruim 15 jaar dat hij hier woonde nog niet eerder was opgevallen: één van de kolommen die de zuidelijke ringweg voor zijn huis draagt staat precies in het midden en in het verlengde van die Verlengde Nieuwstraat. Hij ziet een nieuw kunstwerk voor zich: die ene, solitair geplaatste kolom als historisch aandenken aan de zuidelijke ringweg, die over een paar jaar in de grond en uit het zicht zal verdwijnen. Sciarone heeft eerder kunstwerken gemaakt in opdracht van de gemeente en de provincie Groningen. Langs de oostelijke ringweg bijvoorbeeld, en in de Ruischerwaard, een wijk tussen Damsterdiep en Eemskanaal in de stad Groningen.
- Sciarone ontwikkelde het idee van de kolom, maar vond het nog te vroeg om het in de openbaarheid te brengen. Ook om het te bespreken met de projectorganisatie van Aanpak Ring Zuid en de werkgroep Zuiderplantsoen. Sciarone was een actieve deelnemer aan die gesprekken geweest, maar sinds het inrichtingsplan was vastgesteld, in juli 2014, werd er in het kader van het project niet meer gesproken over het Zuiderplantsoen. De uitwerking van het plan was de verantwoordelijkheid van de toekomstige aannemer, die pas in de loop van 2016 werd geselecteerd. In een interview in de Oosterpoorter, wijkkrant van de Oosterpoort, januari 2016, toen hem werd gezegd dat er in de wijk nog geen beeld van hem was, was zijn antwoord dat het misschien wel iets aan stond te komen, maar dat het nog te vroeg was daar iets over te zeggen.
- In april 2018 nam Sciarone contact op met het CBK, zoals Kunstpunt toen heette. Hij legde zijn idee voor aan Nicoline Wijnja met behulp van diverse foto's en een inhoudelijke toelichting. Het voorstel werd afgewezen. In vervolg op deze presentatie en ná de corona periode werd Sciarone uitgenodigd om zijn voorstel te presenteren voor de kunstcommissie van Kunstpunt. De reactie van de kunstcommissie in samenspraak met Studio L A was (citaat): "We vinden het een hele interessante gedachte om de kolom op de voorgestelde plek te laten staan. De Kolom staat prachtig op de as, in het verlengde van de Nieuwstraat en verwijst naar de geschiedenis van de Zuidelijke Ringweg. De vraag is echter in hoeverre dit samen kan gaan met het ontwerp van Studio L A voor de plek bij het Winschoterdiep. Dit is met Studio L A besproken en zij hebben het onderzocht. Ook Studio LA vindt de gedachte sterk. Maar we komen tot de conclusie dat de twee plannen te veel in elkaars vaarwater zitten. De kolom kan er niet solitair, als stand-alone blijven staan > want er staan andere

delen van de snelweg in de omgeving die functioneel gebruik worden. De gedachte van stand-alone is niet realiseerbaar – altijd concessies doen en dat doet afbreuk aan de ruimtelijke ingreep en het concept”.

- Sciarone heeft diverse stappen gezet in het proces om De Spijker, zoals die is gaan heten, te behoeden voor sloop, waaronder een verzoek tot erfgoed. Na de afwijzing van Kunstpunt nam Sciarone contact op met Andreas Blühm, directeur van het Groninger Museum, en zijn advies was o.a. om contact op te nemen met Platform GRAS. Platform GRAS publiceerde een uitgebreide tekst over De Spijker met de titel: “De Spijker vertelt een verhaal dat ertoe doet”, van Chris Zwart. Naar aanleiding van het artikel stuurde Sciarone een dag later een aangetekende brief naar de cultuurwethouder, Kirsten de Wrede, waarin hij haar opmerkzaam maakte op dit artikel en verzocht tot een gesprek. Ook op die poging kreeg hij een afwijzende reactie.
- Vrijdag 29 december 2023 publiceerde het Dagblad van het Noorden het artikel: “Straks is ‘ie weg. En dan?” van Frits Poelman, over o.a. De Spijker, context en historisch besef.

Ruurd de Boer, voorzitter Buurtoverleg Oosterpoort 2011 – 2019, lid kunstcommissie Zuiderplantsoen 2017 – 2024, 6 augustus 2024, inwoner De Linie 2006 – 2022. Akkoord 11/09/2024

- Als voorzitter van het Buurtoverleg Oosterpoort was Ruurd de Boer (RdB) sinds begin 2013 een geregelde deelnemer aan de gesprekken met de projectorganisatie Aanpak Ring Zuid. Daarbij ging het vooral over het (Ontwerp) Tracébesluit en het inrichtingsplan Zuiderplantsoen (vastgesteld juli 2014). Na 2013 stagneerde de contacten van het Buurtoverleg met het project ARZ tot eind 2016, toen aannemer Combinatie Herepoort was gecontracteerd. De bestaande werkgroep/wijkplatform Zuiderplantsoen kwam in 2016 en 2017 na een onderbreking van drie jaar nog enkele keren bijeen. Na juli 2017 niet meer.
- In die gesprekken vertegenwoordigde hij het Buurtoverleg. Naast RdB hadden ook andere bestuursleden van het Buurtoverleg contacten over ARZ, onder wie Anton Scheepstra.
- RdB woonde van 2006 tot 2022 in De Linie, Anton Scheepstra in de Oosterpoort.
- Het Buurtoverleg was voorstander van realisatie van een ringweg met een verdiept deel ter hoogte van De Oosterpoort en De Linie. RdB droeg dat uit in zijn overleggen met ARZ.
- RdB bracht bij ARZ persoonlijk het idee in om het water van het Winschoterdiep terug te brengen bij de Meeuwerderbaan. ARZ was eerst van plan dit te dempen, met een “sifon” voor de waterverbinding tussen de zuidzijde en de noordzijde van het Winschoterdiep. Dat idee werd overgenomen en is inmiddels gerealiseerd.
- RdB nam in 2017 zelf het initiatief voor contact met het CBK over kunst in het toekomstige Zuiderplantsoen, nadat het CBK dit onderwerp had aangekaart.
- Hij nam eind 2017 op verzoek van het CBK zitting in de kunstcommissie die het CBK (later Kunstpunt formeerde voor het Zuiderplantsoen. Ook Anton Scheepstra werd lid van die commissie, evenals Gonda Blauw, woonachtig in de Herewegbuurt.
- Alle drie inwoners zaten op persoonlijke titel in deze kunstcommissie. De commissie selecteerde gezamenlijk kunstenaars en formuleerde de opdracht voor de geselecteerde kunstenaars. Gezamenlijk selecteerden zij in februari 2018 Studio L A als winnaar van deze competitie. Die telde drie deelnemers, gekozen uit een door het CBK opgestelde longlist.
- Op 18 juni 2016 stond RdB met anderen van het Buurtoverleg Oosterpoort in een kraam van het Buurtoverleg op de buurtmarkt om Oosterpoorters te vragen naar hun wensen voor de inrichting van het Zuiderplantsoen. De strekking was: veel groen, bomen, bankjes en een

“ontmoetingsplek/podium”. Dat bracht hij over aan het “wijkplatform Zuiderplantsoen” en werd door CHP betrokken bij de verdere uitwerking van het ontwerp voor het Zuiderplantsoen ([verslag](#) Wijkplatform Zuiderplantsoen 3 oktober en 16 november 2016).

- RdB informeerde het bestuur van het Buurtoverleg informeel over het werk van de kunstcommissie. Daarin was hij terughoudend, op verzoek van CHP en ARZ, omdat er nog geen ontwerp was voor het Zuiderplantsoen en de leden kunstcommissie was gevraagd niet te communiceren over de voortgang van hun werkzaamheden.
- RdB verhuisde in 2022 naar een andere woonwijk, maar bleef lid van de kunstcommissie Zuiderplantsoen. De commissie voerde in de periode 2018 – 2023 een reeks gesprekken met Studio L A over de ontwerpen voor (eerst) het Geheugenplatform en vanaf 2021 het Geheugenpaviljoen (GP). Die gesprekken leidden voor het GP tot herhaalde aanpassing van het ontwerp. Eén van die aanpassingen was dat het publiek niet boven op het geheugenpaviljoen mag komen, met het oog op de privacy van inwoners van de huizen aan de Meeuwerderbaan.
- Naar aanleiding van protesten tegen het GP en de behandeling daarvan in de gemeenteraad stuurde RdB 19 april 2024 een mail naar de leden van gemeenteraad en B&W. De strekking daarvan was: het ontwerp voor het Geheugenpaviljoen sluit goed aan bij de wensen die buurtbewoners eerder hebben geuit voor de inrichting van het Zuiderplantsoen: veel groen, bomen en bankjes en een “ontmoetingsplek/podium.”
- RdB heeft zich eraan gestoord dat hij door de wethouder werd aangeduid als “kink in de kabel” van de communicatie tussen CBK/Kunstpunt en buurtbewoners. Naar aanleiding daarvan stapte hij uit de kunstcommissie voor het Zuiderplantsoen, evenals Anton Scheepstra.
- Hij is nog steeds enthousiast over het ontwerp dat Studio L A heeft gemaakt voor het GP.
- De kunstcommissie maakte in februari 2018 de afspraak niet te communiceren over de keuze voor Studio L A. RdB herinnert zich dat hij het Buurtoverleg vertelde dat er rekening werd gehouden met de eerder verzamelde wensen uit de buurt. Nadat het conceptontwerp van het Geheugenplatform er was, heeft hij dat (onder embargo) gedeeld tijdens een BOO-vergadering.
- Vanaf 2019 zat RdB niet meer in het BOO. Hij sprak zijdelings in de buurt wel eens met BOO-leden. Dan kwam wel ter sprake dat hij nog in de kunstcommissie zat en dat ze met “iets moois” bezig waren.

Samenvatting gesprek Luuk Hajema met Karin Vrijma, Harm Hazelhoff en Harry Heeres, inwoners Oosterpoort en initiatiefnemers/sympathisanten van de petitie *Geheugenpaviljoen niet doen*, 21 augustus 2024. Akkoord 3/09/2024

- Karin Vrijma (KV) vernam voor het eerst over het ontwerp voor het Geheugenpaviljoen op 2 november 2023. Ze was aanwezig bij de presentatie van het ontwerp voor Zuiderplantsoen. Bij die gelegenheid werd ook het ontwerp voor het Geheugenpaviljoen gepresenteerd. Dat kwam voor haar als een volledige verrassing. Ze schrok erg van de omvang en vormgeving van het kunstwerk en van de beoogde plek en was geëmotioneerd. Ze vond het een overval. Dat maakte ze duidelijk aan de projectleider van Kunstpunt die aanwezig was.
- De reactie van Kunstpunt verbaasde haar en vond ze vervelend.-Volgens KV was de kern van die reactie de boodschap dat het “erg mooi” zou worden. Dat ook maar iemand problemen kon hebben met dit volgens Kunstpunt prachtige ontwerp leek Kunstpunt haast ondenkbaar.

KV vindt dat geen blijk geven van zelfreflectie. Kunstpunt leek er ook pas op dat moment van doordringen dat het geen informatie had gegeven over de gedachtevorming over het Geheugenpaviljoen in de voorafgaande periode.

- Op initiatief van Kunstpunt bespraken ze het ontwerp van Studio L A enkele dagen later. Daarbij was een van de ontwerpers aanwezig. In dit gesprek wekte Kunstpunt de indruk dat alles al zo goed als rond was en de buurt alleen nog op de aanvraag van een omgevingsvergunning officieel bezwaar kon maken. En verder ging het er alleen over of omwonenden er wellicht misschien nog een klimopje tegenaan wilden.
- Kunstpunt stelde in de voorafgaande periode de opdracht te hebben gekregen volledig te zwijgen over dit project. Terwijl later bleek dat inwoners tijdens wijk overleggen al herhaaldelijk hadden gevraagd om informatie over de invulling van het park (Zuiderplantsoen). Maar die informatie werd niet gegeven en er werd geen mogelijkheid tot inspraak geboden over de invulling van het park.
- KA nam het initiatief in de buurt 500 flyers huis-aan-huis te bezorgen. Uit de reacties die ze kreeg bleek dat veel bewoners van omliggende straten hoogst verbaasd waren, en tegen het ontwerp voor het Geheugenpaviljoen. Daarom nam ze het initiatief voor de petitie, om de mening van een groter publiek en van alle omwonenden te peilen.
- Dat Kunstpunt de vergunning voor het Geheugenpaviljoen aanvroeg terwijl de gemeenteraad nog wilde praten over de petitie vonden KV, Harm en Harry niet getuigen van respect/empathie.
- De kern van de bezwaren van KV, Harm en Harry is driedelig:
  - Ze vinden het ontwerp lelijk en te groot, en op een in het oog springende manier herinneren aan de ongewenste aanwezigheid van de ringweg die dwars door de wijk de Oosterpoort liep, de wijk in tweeën spleet, en tientallen jaren voor overlast zorgde voor omwonenden.
  - Tijdens de ontwikkeling van het monument ontbrak alle informatie erover naar de buurt. Alles heeft achter gesloten deuren plaatsgevonden.
  - De handelswijze van Kunstpunt hebben ze als arrogant ervaren.
- De manier waarop de kunstcommissie van Kunstpunt de buurt heeft betrokken bij het project vinden zij ver benedenmaats. Een gesprek hierover heeft volgens hen niet plaatsgevonden. Met als eerste uitzondering dat de leden van de kunstcommissie inwoners om suggesties heeft gevraagd op een jaarlijkse buurtmarkt, in 2018/2019. Tweede uitzondering is volgens hen dat het Buurtoverleg Oosterpoort heeft gevraagd om in het Zuiderplantsoen te zorgen voor “een plek om stukjes te doen.” Op grond daarvan heeft de kunstcommissie bij de aanbesteding van het project gevraagd om een ontmoetingsplek te creëren. Cijfers of feiten rapporten van dit zogenaamde ‘buurtonderzoek’ ontbreken, stellen Karin, Harm en Harry. Zij vragen zich af hoeveel buurtgenoten deze mening deelden.
- De drie zijn positief/neutral over het ontwerp van Frank Sciarone (De Spijker), omdat zijn kunstwerk klein en bescheiden is.
- Harry noemt een beeldentuin ook een goed idee. Maar de drie vinden het aan de wijk om hierover te beslissen. Mooi of niet mooi is een persoonlijke beleving en doet hierbij volgens hen daarom niet ter zake.

Hoe verder?

- Karin, Harm en Harry willen dat de participatie opnieuw begint, met de vraag wat de buurt wil met kunst in het Zuiderplantsoen. Is er überhaupt behoefte aan?

- Ze vinden dat ook andere (lokale) kunstenaars de kans moeten krijgen met voorstellen te komen. En dat deze een gelijkwaardige kans krijgen als het Geheugenpaviljoen en de Spijker.
- Daarbij denken ze bijvoorbeeld aan het een flyer die huis-aan-huis wordt bezorgd ter informatie vooraf, aan een of meer informatiebijeenkomsten en aan een enquête. Gevolgd door een gedegen burgerparticipatie traject. Uitgevoerd door neutrale specialisten op het gebied van burgerparticipatie. Dit alles geheel transparant: zonder gesloten deuren en embargo's.
- Ze vinden dat inwoners van de Oosterpoort, De Linie, De Meeuwen en de Herewegbuurt actief moeten worden benaderd hierover en dat ook andere inwoners van Groningen de kans moeten krijgen hun mening te geven. Het lijkt KV ook raadzaam de specialist te vragen hoeveel burgers/wijken je zou moet bevragen om een representatief beeld te krijgen over behoefte, keuze en draagvlak van kunst in het Zuiderplantsoen.
- Karin, Harm en Harry zijn graag bereid samen met de gemeente na te denken over het vervolg.

Samenvatting gesprek André Bakema (AB), manager vergunningen en BLVC Combinatie Herepoort sinds juni 2016 en lid van de kunstcommissie Zuiderplantsoen, 22 augustus 2024. Akkoord 16/9

- CHP heeft in plan van aanpak bij de aanbesteding opgenomen een aantal uitkijkpunten te realiseren. Dat was iets extra's: het zat niet in het Programma van eisen van het project ARZ. Dit aanbod is hiermee onderdeel geworden van het contract van CHP.
- Omgevingsmanager heeft dit na gunning besproken met Kunstpunt.
- Op 2 november 2023 hebben CHP en de stedenbouwkundige van de gemeente drie presentaties gehouden over het DO voor het Zuiderplantsoen. Bij die gelegenheid is ook het ontwerp voor het Geheugenpaviljoen getoond.
- Hoe kwam het dat het DO voor het Zuiderplantsoen al in het najaar van 2016 werd aangekondigd bij leden van de werkgroep Zuiderplantsoen, maar pas in november 2023 werd gepresenteerd? Doordat vertraging optrad bij het maken en vaststellen van dit ontwerp. Eerst een jaar, in 2016/2017, en na interventie van de Commissie Hertogh (2018) nog drie jaar.
- Het eerste jaar ontstond vertraging doordat CHP en ARZ het niet eens werden over het ontwerp voor het Zuiderplantsoen.
- Daarna werd de uitvoering van het gehele project ARZ drie jaar uitgesteld: geen opening van de vernieuwde ringweg in 2020, maar in september 2024.
- De laatste jaren ontstond ook vertraging door de vele interventies van het "Kwaliteitsteam" dat toezag op de ruimtelijke kwaliteit van ontwerpen en daarover een belangrijke adviserende stem had. Die interventies gingen door na de presentatie van het DO in november 2023. Alleen al voor het UO maakte CHP daarna nog meer dan tien nadere uitwerkingen.
- Behalve om de kwaliteit van het ontwerp ging het daarbij ook over geld. ARZ en CHP werden het daar lange tijd niet over eens.
- 3 In notulen van de Kunstcommissie van 22 februari 2018 staat: "Afgesproken is dat we de ontwerpen van de kunstenaars nog niet communiceren naar buiten. Dit gebeurt op een later nog af te spreken moment. Het is belangrijk dat we in goede afstemming met Herepoort en Aanpak Ring Zuid de zaken communiceren." Die afspraak is in de periode 2018 – 2023 nog eens bevestigd.

- In het rapport van de Commissie Hertogh (december 2018, pagina 11) staat het ontwerp van het Zuiderplantsoen genoemd als een voorbeeld van geslaagde samenwerking (“top”) tussen ARZ en CHP. Hoe is de late presentatie (november 2023) hiermee te rijmen? AB: De succesvolle samenwerking is/was en momentopname door Hertogh (gold voor het hele omgevingsteam). Nadien door lopende discussie over geld en geëiste kwaliteit en veelvuldig inmengen van het Q team, met steeds wisselende eisen en mensen is e.e.a. natuurlijk ernstig vertraagd. Dus de opmerking van Hertogh is ingehaald door de tijd. En uiteindelijk is in deze slepende discussie ook pas in november 2023 de infoavond geweest.
- Klopt het dat CHP in haar bieding heeft opgenomen het ontwerp voor het Zuiderplantsoen voor vaststelling ter bespreken voor te leggen aan de omgeving, in het bijzonder de bestaande werkgroep Zuiderplantsoen? Zo nee, hoe zit het dan wel? AB kan die vragen niet beantwoorden.
- Bewoners zeggen dat ze in het voorjaar van 2023 diverse keren hebben gevraagd om inzage in het ontwerp voor het Zuiderplantsoen. Wat is hierover bekend bij CHP? AB kan die vraag niet beantwoorden.

Ruben Wiersma, stedenbouwkundige gemeente Groningen, lid van de kunstcommissie Zuiderplantsoen en secretaris/lid van het Kwaliteitsteam (Q Team) Aanpak Ring Zuid, 23 augustus 2024. Akkoord 1/10/24

- Esthetisch programma van eisen was een aanbestedingsdocument met betekenis voor het Zuiderplantsoen, naast het Inrichtingsplan (IP) van 2014. In dit P.v.E. stond dat voor het ZP na het SO van het inrichtingsplan nog een VO, DO en UO moesten worden voorgelegd aan het Kwaliteitsteam (Q Team).
- Deze ontwerpen zouden CHP en ARZ ook moeten voorleggen aan inwoners (check)
- In het inrichtingsplan was het idee opgenomen de entrees van het ZP te markeren met poorten. De locaties hiervoor zijn met sterretjes aangegeven in het IP. OP één van deze locaties is het Geheugenpaviljoen geprojecteerd.
- Het IP is in concept uitvoerig besproken met bewoners. Dat heeft geleid tot belangrijke aanpassingen, zoals het terugbrengen van water in het Winschoterdiep, aan de zuidzijde van de brug in het verlengde van de Meeuwerderbaan. In het concept was hier groen gepland. De aannemer heeft voorgesteld het water hier terug te brengen. Het kwaliteitsteam heeft hiermee ingestemd.
- CHP (wUrck) heeft in 2017 een ontwerp gemaakt voor poorten bij de entrees. Het Kwaliteitsteam (Q Team) heeft dat ontwerp afgewezen.
- Q Team was in 2017/2018 kritisch over het gevraagde VO voor het ZP. Het vond het van onvoldoende kwaliteit. Dat leidde tot vertraging van het ontwerp voor het Zuiderplantsoen.
- Meer vertraging ontstond als gevolg van bredere verschillen van mening tussen ARZ en CHP. De Commissie Hertogh trad eind 2018 op als bemiddelaar. Dat leidde tot nog eens drie jaar vertraging voor het gehele project.

- Er ontstond ook vertraging door een verschil van mening tussen CHP en ARZ over het uiteindelijke, door het Q Team goedgekeurde ontwerp voor het ZP.
- Studio L A heeft na 2021 een deel van het werk van landschapsarchitect wUrck overgenomen. Dat betrof de inrichting van de omgeving van het beoogde Geheugenpaviljoen en het toevoegen van de functies “sport en bewegen” en “ontmoeten”.

Hoe verder?

- Het is denkbaar het ontwerp van het GP aan te passen.
- Voorwaarde is dat er samenhang blijft in de kunst in het ZP. Die samenhangende visie was uitdrukkelijk onderdeel van de opdracht die Kunstpunt met instemming van de voltallige kunstcommissie heeft verstrekt aan L A, in februari 2018. Het Q Team heeft daar ook mee ingestemd.
- Het uitgangspunt van “herinnering” is van belang. Het kunstwerk moet dus herkenbaar zijn als restant van de ringweg.
- Het kunstwerk moet kunnen worden gebruikt voor ontmoeting, sport en beweging.

Bert Nijmeijer, inwoner Oosterpoort sinds 2006, 9 september 2024, akkoord 12/9.

- Bert Nijmeijer (BN) is zelf historicus en freelance journalist voor onder meer Trouw, NRC en Noorderbreedte.
- BN vindt het belangrijk dat sporen van het verleden worden bewaard, ook als dat verleden niet alleen glorieus is. Het Duitse Roergebied vindt hij een geslaagd voorbeeld: daar zijn restanten van de omvangrijke mijnbouw vakkundig verwerkt in de huidige omgeving. Veel beter dan in mijnbouwgebied in Zuid-Limburg, waar bijna alle sporen zijn uitgewist.
- BN heeft ingesproken bij de gemeenteraad, op 24 april 2024. Daarin sprak hij zijn steun uit voor het ontwerp van het Geheugenpaviljoen. Dat noemde hij onder meer “stoer en elegant.”
- Hij vindt het beoogde GP een plek voor hele buurt, en eigenlijk voor de hele stad. Niet voor alleen de direct omwonenden die het initiatief voor de petitie hebben genomen.
- Het stoort hem dat alleen hun geluid klonk in de lokale media (OOG, Dagblad van het Noorden en ook buurtkrant De Oosterpoorter.
- BN vond de participatie “voldoende”

Hoe verder?

- Belangrijk dat bij de participatie verschillende perspectieven aan bod komen: dat van direct omwonenden, andere buurtbewoners, inwoners van de stad en deskundigen op het gebied van landschap, kunst en architectuur.
- Hij is bereid hier verder over mee te denken.

Samenvatting gesprek Joost van de Beek, projectdirecteur Aanpak Ring Zuid eind 2019 - heden, 18 september 2024, akkoord 29 oktober 2024

- Is enthousiast over het ontwerp voor het Zuiderplantsoen.
- Stelt vast dat dit ontwerp bij de presentatie op 2 november met applaus is ontvangen.
- Alleen op het ontwerp voor het Geheugenpaviljoen had een enkele bezoeker op 2 november kritiek.
- Vindt het Geheugenpaviljoen echt kwaliteit toevoegen aan het ontwerp voor het Zuiderplantsoen.
- Betreurt het dat het Geheugenpaviljoen nu ter discussie staat.
- Het ontwerp voor het Zuiderplantsoen werd pas in november 2023 gepresenteerd omdat een eerder ontwerp door de gemeente was afgekeurd. Een wél goedgekeurd ontwerp was te duur/kon niet worden gerealiseerd binnen het beschikbare budget.
- Daarna duurde het tot medio 2023 voor ARZ, CHP en gemeente overeenstemming hadden bereikt over het ontwerp (DO) voor het plantsoen dat binnen het beschikbare budget kon worden gerealiseerd. Dit is het ontwerp dat op 2 november 2023 is gepresenteerd.
- Merkt op dat de rol van de gemeente tav GP formeel die van vergunningverlener was (en 1 van de financiers van Kunstpunt), maar in werkelijkheid veel groter, door politieke inmenging.
- Vermoedt dat de kolom die de kern vormt van het alternatieve kunstontwerp van Frank Sciarone geen deel uitmaakte van de oorspronkelijk ringweg, maar later is geplaatst, bij de uitbreiding van de weg.
- Toevoeging 29 oktober: dat blijkt na onderzoek inderdaad het geval. De ontwerptekeningen voor verbreding van de weg zijn van 1989. De kolom die Sciarone wil gebruiken maakt deel uit van dit ontwerp.

Hoe verder?

- Het is van belang tijdig te besluiten over het Geheugenpaviljoen of alternatieven daarvoor. Dit omdat de inrichting, exclusief GP, op 8 mei 2025 wordt afgerond. Als je niet meteen aansluitend start met GP dan blijft er een braakliggend terrein met betonnen pilaren in verder mooi park. Zou mooi zijn als bij opening park geheel af is.

Paul Kersten, bureau wUrck, landschapsarchitect van het Zuiderplantsoen, voormalig lid van de kunstcommissie Zuiderplantsoen, 3 oktober 2024. Akkoord 8 oktober 2024.

- Heeft van 2016 tot 2024 gewerkt aan het ontwerp voor het Zuiderplantsoen, in opdracht van Combinatie Herepoort.
- Wijst erop dat het ontwerp voor het Zuiderplantsoen vroegtijdig (al in 2016) is voorgelegd en besproken met inwoners, waaronder in elk geval het Wijkplatform Zuiderplantsoen. En er is enkele malen op teruggekomen. Het was de bedoeling dit nog een keer te doen voor vaststelling van het Definitief Ontwerp (DO) in het kwaliteitsteam. Het Kwaliteitsteam had hier expliciet om verzocht in 2023.

- Dat is eerst niet gebeurd, door lange discussie tussen ARZ en CHP over de kosten voor door gemeente gewenste aanpassingen op het ontwerp.
- Stelt vast dat de presentatie van het DO ontwerp pas op 2 november 2023 heeft plaatsgevonden, na vaststelling van het DO en goedkeuring van het Kwaliteitsteam. Toen waren aanpassingen gezien de planning niet meer mogelijk.
- Het Zuiderplantsoen is bij de presentatie ervan op 2 november 2023 enthousiast ontvangen. De omwonenden herkenden de eerder gemaakte opmerkingen en wensen die zij hadden meegegeven al in 2017.
- Is zelf groot voorstander van kunst in het Zuiderplantsoen en heeft van begin van aan zitting gehad in de kunstcommissie die het CBK hiervoor heeft in gesteld. Vanaf 2022 is Paul geen onderdeel meer van de kunstcie. Maar hij heeft met Studio LA samengewerkt om het kunstwerk te integreren in de ontwerpen.
- Heeft bijgedragen aan het formuleren van de kunstopdracht van december 2017, die twee onderdelen telde: 1 het ontwerpen van een uitkijkpunt, 2 het formuleren van een visie op een “serie aanvullende multifunctionele objecten.”
- Vindt de ontwerpen van Studio L A zeer geslaagd, en beschouwt die als wezenlijk onderdeel van het ontwerp van wUrck voor het Zuiderplantsoen.
- Was verrast door de petitie *Geheugenpaviljoen niet doen* en de bespreking daarvan in de gemeenteraad. Is daar door ARZ, CHP en/of de gemeente niet over geïnformeerd.
- Is kritisch over de rol van de gemeente in het ontwerpproces voor het Zuiderplantsoen. De gemeente kwam gedurende de uitwerking van het aanbiedingsontwerp voor het Zuiderplantsoen steeds met aanvullende eisen. Hierdoor duurde het ontwerpproces erg lang en was er steeds onvoldoende tijd voor goede communicatie De gemeente had uiteindelijk onvoldoende extra geld beschikbaar voor die extra eisen en wensen en het ontwerp is daardoor vele malen aangepast. Het kunstwerk van Studio LA is in de plaats gekomen van een eerder door CHP/wUrck ontworpen vlonder zoals in het aanbiedingsontwerp opgenomen. Deze vlonder was een antwoord op de eis/wens uit het landschapsplan/TB, het inrichtingsplan van de gemeente en het EPVe. Hierin was een groene ruimte met een zitplek aan het water opgenomen op de deksel in het Winschoterdiep.
- In de ogen van Paul heeft het kunstwerk van Studio LA minder impact als verblijfsplek op de omgeving dan het grote dek op het Oude Winschoterdiep uit alle eerder gepresenteerde plannen.

Hoe verder?

- Merkt op dat eventuele aanpassingen aan het ontwerp van het Geheugenpaviljoen afbreuk doen aan het ontwerp voor het Zuiderplantsoen. Dat beschouwt hij als zijn intellectueel eigendom. Dit moet daarom een punt zijn voor nader overleg, en voor nadere contractuele afspraken.
- Denkt graag na over aanpassingen die wel zonder meer mogelijk zijn, binnen de grenzen van het vastgestelde ontwerp voor het Zuiderplantsoen. Is ook graag bereid daarover in gesprek te gaan met inwoners en/of andere betrokkenen